

Lunds Universitet
Sociologiska Institutionen

**Sociologiska institutionen
vid Lunds universitet**

Domstolens rättstillämpning kring sexualbrott mot barn

En kvalitativ analys av argument som används när åtal för våldtäkt mot barn istället döms till
sexuellt övergrepp mot barn

Johanna Rydgren & Nicole Tern
Kandidatuppsats i kriminologi: SOCK10
Vårterminen 2022 15 hp
Handledare: Britt-Marie Johansson

Abstrakt

Denna studie problematiserar rättstillämpningen i fall där brottsrubriceringen “Våldtäkt mot barn” ogillas som domslut och “Sexuellt övergrepp mot barn” tillämpas istället. Studien analyserar domstolens argument och rättstillämpningen för dessa brott mot barn. Problemformuleringen som tillämpas i denna studie har utgångspunkt i frågeställningen, “*Hur argumenterar domstolen kring rubriceringen sexuella övergrepp mot barn istället för våldtäkt mot barn?*” Denna frågeställning syftar till att skapa en mer övergripande förståelse av ämnesområdet och öppna upp för en analys av hur domstolen tillämpar lagstiftningen gällande sexualbrott mot barn.

Information gällande lagstiftning grundar sig till stor del i Brottsbalken, men även studentarbeten och tidigare forskning används för att utöka kunskapen kring rättslig praxis. För att tillämpa denna kunskap och undersöka studiens frågeställning har fyra olika rättsfall från årtalen 2006, 2012, 2020 och 2021 som behandlar de två brottsrubriceringarna använts för att försöka framföra en så jämn och rättvis analys som möjligt.

Med hjälp av en teoretiskt grundad innehållsanalys resulterade slutsatsen i att domstolarnas argument inte har visat på någon tydlig skillnad i rättstillämpningen kring sexualbrott mot barn under femton års tid. Domstolen argumenterar med hjälp av variabler såsom offrets ålder, vare sig förövaren befann sig på plats vid händelsen samt frågan om handlingen som har skett är jämförlig med samlag. Studien argumenterar för att en tydligare formulering av lagstiftning som hade möjliggjort en rättstillämpning som, i större grad, skyddar och ger upprättelse till barn som brottsoffer.

Nyckelord: Barn, brottsoffer, lagstiftning, våldtäkt, sexuellt övergrepp

Innehållsförteckning

Abstrakt	2
1. Inledning	5
1.1 Syfte och frågeställning	5
1.2 Avgränsning	6
1.3 Disposition	7
1.4 Material	7
1.5 Förkortningar och definitioner	7
2. Bakgrund	8
2.1 Barns rättigheter	9
2.4 Sexuellmyndighetsålder	9
2.5 Våldtäkt mot barn och grov våldtäkt mot barn	9
2.6 Sexuellt övergrepp mot barn och grovt sexuellt övergrepp mot barn	11
2.7 Statistisk	11
3. Tidigare forskning	12
4. Teori	14
4.1 Neutraliseringsteorin	14
5. Metodik	16
5.1 Teoretiskt grundad innehållsanalys	17
5.2 Kodningsmanual	19
5.3 Kodningsschema	20
5.4 Metodologiska överväganden	22
5.5 Etiska Principer	22
5.6 Urval	23
5.7 Datainsamling av lagar och tidigare forskning	24
5.8 Datainsamling av domstolsmål	25
6. Rättsfallsstudie	26
6.1 Fall 1: RH 2006:111	26
6.1.1 Rättsfallsstudie av Fall 1	27
6.2 Fall 2 : RH 2012:86	27
6.2.1 Rättsfallsstudie av Fall 2	32
6.3 Fall 3: RH 2020:11	33
6.3.1 Rättsfallsstudie av Fall 3	34
6.4 Fall 4: NJA 2021:76	34
6.4.1 Rättsfallsstudie av Fall 4	38
7. Resultat och avslutande analys	40

7.1 Analys av teoretiska utgångspunkter	40
7.1.1 Fall 1	40
7.1.2 Fall 2	41
7.1.3 Fall 3	42
7.1.4 Fall 4	43
7.1.5 Anknytning till innehållsanalys och kodning	44
7.1.6 Anknytning till bakgrund och tidigare forskning	44
8. Slutsats	45
9. Avslutande reflektion	47
Referenser	50
Bilagor	54
Bilaga 1	54
Bilaga 2	55
Bilaga 3	55
Bilaga 4	56
Bilaga 5	56
Bilaga 6	57
Bilaga 7	57
Bilaga 8	58
Bilaga 9	58
Bilaga 10	59

1. Inledning

Barn som utsätts för sexualbrott har uppmärksammats mer med tiden, dels rörande deras rättigheter, dels deras upplevelser av rättssystemet som brottsoffer (Polismyndigheten 2022). Våldtäkt och sexuellt övergrepp är två av de mer invecklade brott som domstolen behandlar, och när ett barn är brottsoffret försvåras dessa ärenden ytterligare eftersom att barn, enligt lagen, inte kan samtycka till samlag innan de har fyllt 15 år (Brottsoffermyndigheten u.å.).

Samhällsnormer, internationella krav och regeringsförslag utvecklas med åren, och därmed påverkas även lagstiftningen som behandlar brottsrubriceringarna våldtäkt mot barn och sexuellt övergrepp mot barn (Regeringen 2022). Denna studie inriktar sig därför på undersökningen av rättstillämpningen kring dessa brott och fokuserar på argumenten som domstolen använder i rättsfall som berör sexualbrott mot barn.

Studiens teoretiska utgångspunkt grundar sig i neutraliseringsteorin av David Matza och Gresham Sykes och kring hur domstolen neutraliserar brott (Newburn 2017:211). Denna teori är relevant för denna studie eftersom den öppnar upp för en diskussion kring perspektiv på brottsoffer och de argument som används när åtal för våldtäkt mot barn istället döms till sexuellt övergrepp mot barn. I denna studie anpassas metodvalet efter det material som används, vilket är varför både en rättsfallsstudie och en innehållsanalys tillämpas. Som utvalt material valdes fyra domslut från 2006, 2012, 2020 och 2021, som behandlar brottsrubriceringarna våldtäkt mot barn och sexuellt övergrepp mot barn.

1.1 Syfte och frågeställning

Syftet med denna uppsats är att undersöka domstolens argument i de fall där brottsrubriceringen “Våldtäkt mot barn” ogillas som dom och “Sexuellt övergrepp mot barn” tillämpas istället. Följande frågeställning används för att undersöka den rättstillämpning som domstolen utför i fall av våldtäkter och sexuella övergrepp mot barn:

- ***Hur argumenterar domstolen kring rubriceringen sexuella övergrepp mot barn istället för våldtäkt mot barn?***

1.2 Avgränsning

I och med att detta arbetet berör olika brottskategorier, olika lagstiftningar samt olika rättegångsprocesser så är det väsentligt att införa specifika avgränsningar för att upprätthålla en tydlighet i studien för att bibehålla ett fokus på utvalda brott, åldrar, lagtexter, forskningsarbeten och domslut - detta för att även förebygga ett för brett och därmed problematiskt perspektiv.

De offer denna studie har valt att fokusera på är barn, alltså individer under femton år. Detta är för att utesluta ungdomar som har fyllt femton samt vuxna, med tanke på att samtyckeslagen kan appliceras på personer över femton års-åldern, och att denna lagen därmed lägger till ytterligare variabler av mindre väsentlighet för denna uppsats (Riksdagen 2011). Medan denna studie har valt att avgränsa materialet till denna åldersgräns tar studien hänsyn till att offrets ålder inte kan bekräftas i alla rättsfall. Ett exempel på detta finns i Fall 2 i studiens rättsfallsstudie, där domstolen inte kan verifiera om Målsägande C är under femton eller inte då brottet tog plats utanför Sverige och att bevismaterialet i form av bilder inte är tillräckligt för att fastställa offrets ålder (RH 2012:86).

De brottskategorier som studien kommer undersöka dessa två begrepp om "Våldtäkt mot barn och grov våldtäkt mot barn" samt "Sexuellt övergrepp mot barn och grovt sexuellt övergrepp mot barn". I denna studie används även dessa brottskategorier för att kunna bidra med viktig information kring utvecklingen av lagstiftningen gällande sexualbrott, men fokuset kommer ligga vid de kategorier som tillämpas när offret är under femton, alltså de två sistnämnda brottskategorierna.

Studiens valda material är fyra rättsfall som behandlar brott med de utvalda rubriceringarna våldtäkt mot barn och sexuellt övergrepp mot barn. Rättsfallens domstolsbeslut är från årtalen 2006, 2012, 2020 och 2021 vilket ökar möjligheten att se om det har skett en skillnad över dessa 15 år.

1.3 Disposition

Denna studie inleder med en överblick av brottsbeskrivningen för våldtäkt mot barn samt sexuella övergrepp mot barn. Följande framförs Sveriges lagstiftning och Brottsbalkens texter rörande våldtäkt mot barn och sexuella övergrepp mot barn. Sedan presenteras tidigare forskning för att vidga bakgrundsinformation, efterföljt av teoriavsnittet som introducerar neutraliseringsteorin. Studiens metodologiska val och överväganden framförs näst, tillsammans med hur eftersökning av materialet har genomförts. Beskrivningar av de fyra rättsfallen kommer därefter, följda av en analys som behandlar resultatet. Sist framförs en slutsats följt av en kritisk reflektion av studien.

1.4 Material

Denna kandidatuppsats bygger på en innehållsanalys av svensk lagstiftning och praxis kring våldtäkt mot barn och sexuellt övergrepp mot barn, följt av en rättsfallsstudie som grundar sig i fyra rättsfall som hanterar dessa brottsrubriceringar (BrB 6:4 & BrB 6:6). Genom uppsatsen används material i form av litteratur, webbsidor, artiklar, rättsfall och domslut. För att få en överblick av lagens roll gällande sexualbrott mot barn använder studien sig av Brottsbalken och de begrepp och definitioner som denna text innefattar (BrB 6:4 & BrB 6:6). Sveriges Domstolars hemsida har använts för insamling av rättsfall som behandlar våldtäkt och sexuellt övergrepp mot barn (Sveriges domstolar u.å.). Med hjälp av relevant kurslitteratur presenteras teori och metoder som kopplas till studiens insamlade data vilket sedan analyseras.

1.5 Förkortningar och definitioner

I denna studie används vissa begrepp och förkortningar som kan vara svåra att förstå, för att underlätta för läsaren följer en kort ordlista och redogörelse och definition för samtliga förkortningar och dessutom vad svåra begrepp betyder.

BrB: Brottsbalken

NJA: Nytt juridiskt arkiv

RH: Rättsfall från Hovrätten

Rubricera: Benämna

Samlag: Samlag innebär vaginal eller anal penetrering av penis eller annat föremål (Ungdomsmottagningen u.å).

2. Bakgrund

I detta avsnitt ges en överblick över samtliga lagar som detta forskningsområde berör och dess utveckling. Syftet med denna studie är att ta reda på hur domstolen argumenterar för rubriceringen kring våldtäkt mot barn till sexuella övergrepp mot barn. Men för att få kunskap om brott kategorierna har lagarna kring våldtäkt mot barn och sexuella övergrepp mot barn granskats och redogjorts för. I studien valdes även lagar som redogör för barns rättigheter och samhällets skyldigheter rörande barnens rättigheter såsom sexuellmyndighetsålder. Denna kunskap har sedan varit användbar i avsnitt 6 rättsfallsstudie, följande har utifrån utgångspunkter som finns i den svenska lagstiftningen rörande barns rättigheter och brottet om våldtäkt respektive övergrepp som begås mot barn kunnat applicera och tolka domskälen. I detta avsnitt togs ett beslutet att samla in kunskap i form av statistik för våldtäkter mot barn och sexuella övergrepp mot barn eftersom att syftet i denna studie är att förstå argumenten bakom en brottsrubriceringen från våldtäkt till sexuella övergrepp. Denna statistik del har sedan använts i studiens avslutande analys och den hjälper till att besvara denna studies frågeställningar i studiens slutsats. Avslutningsvis argumenteras dessa val av lagstiftningar eftersom att Barnkonventionen är det främsta som upplyses när det berör ärenden som gäller barns rättigheter och sexuellmyndighetsålder för att uppmärksamma den tydliga riktlinjen av där barn kan själv medgiva till sexuella aktiviteter. Eftersom att denna studie undersöker hur domstolen argumenterar kring barn i ett domstolsärende är det viktigt att barns rättigheter beskrivs i detta avsnitt för att förstå vad en kan förvänta sig hur barns rättigheter skyddas av lagar och vad de innebär. Det är även viktigt för denna studie att informera om de lagar som relaterar till brotten för att förstå var gränserna ligger mellan brottsrubriceringar och därmed förstå domstolens argument gällande rubricering. Statistik argumenteras även vara viktig för att ge en överblick över rättsläget.

2.1 Barns rättigheter

Lagen *Barnkonventionen* infördes i Sverige 1 januari 2020, lagen infördes för att göra det tydligare att barnen har sina egna rättigheter. Barnkonventionens införande hade dessutom ett syfte i att göra det mer anpassat för att använda lagen i praktiken som exempelvis i domstol (Regeringen 2020). Barnkonventionens syfte är att säkerställa barns rättigheter på en internationell nivå. För att uppfylla detta syfte krävs en ständig utveckling av rättstillämpningen kring brott mot barn eftersom sociala normer, internationell lagstiftning och rättspraxis konstant förändras med tiden. Ett exempel på hur rättstillämpningen i Sverige kan anpassas ytterligare efter Barnkonventionens artiklar är genom att omformulera lagstiftningen som berör brott mot barn och tydliggöra var åldersgränsen går för yngre barn och äldre barn. Barnkonventionen menar på att alla under arton år räknas som barn, medan sexuella myndighetsåldern i Sverige är femton år (United Nations Children's Fund, u.å.). Dessutom omfattar den aktuella lagen som hanterar barn mellan femton och sjutton år samma straffrättsliga skydd som gäller för vuxna (Regeringen 2022). För att förebygga svårigheter i domstolen gällande fall där offret är under femton år och förövaren är över femton år men under arton år är det därför värt att ifrågasätta om inte ytterligare en lagbestämmelse kan förbättra rättstillämpningen (ibid).

2.4 Sexuellmyndighetsålder

Den sexuella myndighetsåldern har sin grund i lagen om de olika åldersgränserna som begränsar barn och unga vuxna från privilegier, ansvar och rättigheter. Lagen innebär att en individ som är under femton år oavsett frivillighet inte kan samtycka till samlag. Det är olagligt att en individ som är över femton år har samlag med en individ under femton år. Däremot kan det förekomma vissa skillnader i fall åldersskillnaden är liten mellan de två personerna som haft samlag samt att samlaget varit helt frivilligt från bådassida och dessutom mognaden personerna emellan (Ungdomsmottagningen u.å.).

2.5 Våldtäkt mot barn och grov våldtäkt mot barn

År 2005 infördes "Våldtäkt mot barn" som en ny brottskategori och innebär att gärningspersonen har haft samlag eller utfört en handling jämförlig med samlag med ett barn under femton år (BrB 6:4 s. 1). Eftersom det inte fanns någon direkt motsvarighet mot denna lagstiftning tidigare,

öppnade detta upp för ett nytt perspektiv på barn som brottsoffer. Begreppet utvecklades vidare under 2018 genom att inkludera situationer där samlag eller en handling jämförlig med samlag sker mellan ett barn och någon annan än gärningspersonen i fråga, tillfällen där barnet utför handlingen på sig själv, samt fall där övergrepp sker utan kroppslig beröring, såsom internetbaserade sexualbrott (BrB 6:4 s.1-2).

En avgörande faktor för brottsrubriceringen våldtäkt mot barn är att ett barn, alltså någon under femton års-åldern, inte kan samtycka till samlag enligt lagen, och därför tillämpas inte samtyckeslagen som trädde i kraft under 2018 (BrB 6:4 s. 1, BrB 6:1 s. 2-3). Det är dessutom viktigt att ta hänsyn till det faktum att barn anses vara mer utsatta än vuxna, oberoende av brott (BrB 6:4 s. 2). Trots detta varierar domslut på grund av de olika krav som en våldtäktsdom innebär, och flera fall där en gärningsperson åtalas för våldtäkt mot barn resulterar istället i en fällande dom för sexuellt övergrepp mot barn. Enligt lagen krävs det att samlag, eller en annan handling jämförlig med samlag har inträffat för att brottet ska kunna dömas som våldtäkt (ibid). Detta innebär att gärningspersoner som inte har haft samlag eller utfört en handling jämförlig med samlag med ett barn under femton år, men som ändå har utsatt dem för sexuellt övergrepp, kan dömas till högst två år i fängelse istället för de två till sex år som gäller för våldtäkt (BrB 6:4 s. 1, BrB 6:6 s. 1).

Ytterligare problematik befinner sig i det faktum att straffskalorna för både våldtäkt och sexuellt övergrepp inte skiljer sig beroende på om offret är ett barn eller en vuxen. Trots att Brottsbalken förklarar att "barn generellt sett är att anse som mer utsatta än vuxna" och att "...en kränkning, som ett sexuellt övergrepp innebär, kan vara att bedöma på olika sätt beroende på om offret är ett barn eller en vuxen person", är straffskalorna likadana vad gäller "Våldtäkt och grov våldtäkt" och "Våldtäkt mot barn och grov våldtäkt mot barn" (BrB 6:4 s. 1-2, BrB 6:6 s. 1). Detsamma gäller för "Sexuellt övergrepp och grovt sexuellt övergrepp", eftersom respektive påföljd inte skiljer från "Sexuellt övergrepp mot barn och grovt sexuellt övergrepp mot barn" (BrB 6:4 s. 1, BrB 6:6 s. 1).

2.6 Sexuellt övergrepp mot barn och grovt sexuellt övergrepp mot barn

Även “Sexuellt övergrepp mot barn” infördes som en ny brotts kategori under 2005, med syftet att tillämpas när gärningen anses vara mindre straffvärda än “Våldtäkt mot barn” och “Sexuellt utnyttjande av barn” (BrB 6:6 s. 1). Enligt lagen definieras “Sexuellt övergrepp mot barn” som ett brott där en gärningsperson utför en sexuell handling som inte är jämförlig med samlag med ett barn under femton års-åldern (ibid). Eftersom barn under femton år inte kan samtycka till samlag innebär denna brottskategori att gärningspersonen är ansvarig oberoende om vem som har initierat den sexuella handlingen (BrB 6:4 s. 1, BrB 6:6 s. 2). Inte heller prövas den möjliga förekomsten av tvång eller utnyttjande när det gäller ett offer yngre än femton år (BrB 6:6 s. 2).

2.7 Statistisk

Med hänsyn till mörkertalet bidrar statistisk data med en tydlig överblick av hur antalet anmälda eller uppklarade brottsfall ökar eller minskar med tid, lagändringar och justerad rättspraxis. Genom att analysera korrelationen mellan tidigare lagändringar och följande öknningar i antal brottsanmälningar kan diskuteras om Barnkonventionens tillträde som svensk lag ska ha en större påverkan på antal anmälningar än den har haft sedan januari 2020. Trots att studien inte analyserar statistik i detta arbete så är det ett gynnsamt komplement till den kvalitativa data som denna studie undersöker.

Eurostat, EU:s statistikkontor, presenterar årliga statistiska resultat, bland annat för att framföra frekvensen av olika brott (Statistikmyndigheten 2022). Det är värt att nämna att denna statistik inte separerar våldtäkt från våldtäkt mot barn eller sexuellt övergrepp från sexuellt övergrepp mot barn, men att Sverige räknar in alla dessa brottsrubriceringar i den statistik som de skickar till Eurostat (Brottsförebyggande rådet 2020:32).

Totalt 5 634 våldtäkter, eller 58.96 våldtäkter per 100 000 invånare, anmäldes i Sverige under 2013, följt av en ökning till 6 294 stycken, eller 65.26 per 100 000 invånare, under 2014 (Eurostat 2021). Enligt statistiken kring sexuella övergrepp anmäldes 8 874 övergrepp totalt under 2013 (ibid). En ökning till 10 213 anmälningar kom 2014, följt av ett lägre antal av 9 319

stycken år 2015 (ibid). Den ökning som skedde i antalet anmälningar för både våldtäkt och sexuellt övergrepp mellan 2013 och 2014 kan möjligen ha varit ett resultat av utvidgandet av våldtäktsbestämmelsen som ägde rum 2013 (Brottsförebyggande rådet 2022:125). Denna ändring ersatte begreppet "hjälpöst tillstånd" med "särskilt utsatt situation", vilket innebar att ett brott nu kunde rubriceras som våldtäkt när ett offer hade bemött handlingen med passivitet (ibid). Dessutom underlättades rättstillämpningen av grovt sexuellt övergrepp mot barn, och minimistraflet för brottet höjdes (ibid). En sådan lagändring syftar till att skydda och ge upprättelse till fler brottsoffer, vilket kan vara anledningen bakom att fler offer vågade och valde att anmäla. Även under 2020, när och efter Barnkonventionen infördes som lag, ökade antalet anmälda våldtäkter med sex procent (Brottsförebyggande rådet 2021). Detta stärker argumentet att en ökning av anmälningar av brott möjligen grundar sig i lagändringar.

3. Tidigare forskning

I detta avsnitt behandlas tidigare forskning som hanterar ämnen och frågeställningar jämförbara med studiens egna. I denna studie har forskningsmaterial i form av undersökningsuppsatser och ett statligt officiellt utredningsarbete samlats in. Dessa innefattar ett flertal infallsvinklar av forskningsområdet och tillför en grundkunskap i de ämnen som diskuteras genom studien. Forskningen har i viss mån varit användbar i utformandet av studiens frågeställning, men även som utgångspunkt i analysen.

Våldtäkt eller sexuellt utnyttjande av barn - Rättstillämpningens tolkning av en mindre allvarlig gärning. Av: Malin Köld

Denna studie är en studentuppsats som har sin grund i gränsdragningen mellan rubriceringen av våldtäkt mot barn och sexuellt utnyttjande av barn. Uppsatsen av Köld intresserar sig i domstolens argument och tolkning av vad en mindre allvarlig gärning är utifrån 6 kap. 5 § brottsbalken (Köld 2014:1). Köld tar även utgångspunkt i sexualbrottslagstiftningen från 2005. Köld studerar avgränsningar i lagstiftningen och hur domstolarna tillämpar lagstiftningen i domarna som de redogör. Köld använder sig av rättsfall när hon granskar och samlar in data om domstolens användning och tolkning av brotts kategorierna. Den metod som Köld valt för att studera området är en kvalitativ innehållsanalys av rättsfall.

Köld kommer fram till slutsatsen att förarbetena har ett visst överseende med vissa gärningar förutsatt att det förekommer frivillighet och ömsesidighet eller där den sexuella handlingen förekommer i en trygg situation. Högsta Domstolen tolkar även att frivillighet och ömsesidighet är beroende på målsägandes ålder och mognad. Ytterligare en tolkning som Högsta Domstolen gör är att det ska ha funnits en gemensam planering av en gärning från både målsägande och den åtalade för att frivillighet ska föreligga händelsen (Köld 2014:48). Köld kritiserar avslutningsvis de brist av riktlinjer som domstolen har att förhålla sig till, dessutom kritiserar Köld att överenskommelserna i domstolen angående tolkning om frivillighet var svårtolkat då de behövde övervägas med ett flertal andra kriterier. Domstolarna tolkar även utifrån åldersgränsen och mognad, men köld menar att domstolarna anser att vid 13 års ålder har man nått sin självbestämmande ålder. Vidare resonerar Köld kring betydelsen för skillnader mellan åldrarna, om en är i närheten av att fylla 15 kan den sexuella handlingen anses som mindre allvarlig, argument som även tas upp i detta sammanhang är att en yngre person vid 13 år kan i sättet vara mer mogen och på så sätt märks inga skillnader. Men dessa redogörelser bör alltid vara mer djupgående kritiserar Köld i sin avslutande diskussion (Köld 2014:48-62).

När en våldtäkt mot ett barn är mindre allvarlig - En studie om gränsdragningen mellan rubriceringarna våldtäkt mot barn och sexuellt utnyttjande av barn. Av: Tara Curovic

Denna studentuppsats har sin grund i rubriceringen kring två brottskategorier och fokuserar på den sexualbrottslagstiftningen från 2005. Studien baseras mest på förarbeten, lagstiftning och praxis (Curovic 2016:7-9). Curovic diskuterar framväxten av sexualbrott som berör barn och vad rätten och Brottsbalken konstaterar om våldtäkt och sexuellt utnyttjande av barn. Curovics studie byggdes på en rättsfallsstudie och argumenten som tas upp är frivillighet från offrets sida såväl som offrets ålders påverkan på våldtäktsrubriceringen till sexuellt utnyttjande.

Curovic motiverar att omständigheterna som domstolen argumenterar utifrån inte är tydliga och med hänsyn till lagstiftningen (Curovic 2016:31-32). Det framförs en tydlighet i att samtycke inte kan ges enligt lag när en är under 15 samt att det är svårtolkat med vad frivillighet innebär, men att lindrigare brottsrubriceringar har tillämpats trots uppenbara fall av utnyttjande (Curovic 2016:33).

4. Teori

Detta avsnitt avser inledningsvis redogörelser för den valda teori som är relevant för studien. Med hjälp av denna teori analyseras studiens empiri utifrån en innehållsanalys genom en abduktiv ansats. För att få en tolkning av domstolens argument tar studien utgångspunkt i neutraliseringsteorin, för att få en alternativ tolkning på de argument som domstolen tillhandahåller vid rubriceringen från våldtäkt mot barn till sexuella övergrepp mot barn. Denna studie gynnas av att tillämpa neutraliseringsteorin eftersom det centrala fokuset ligger i hur domstolsargumenten neutraliserar sexualbrott mot barn. Vid tidigare teoretisk övervägning ansågs även viktimologiteorin relevant, men denna valdes bort på grund av att kopplingen till domstolens argument inte var lika stark som neutraliseringsteorins samband till dessa.

4.1 Neutraliseringsteorin

Neutraliseringsteorin, framtagen av David Matza och Gresham Sykes, bygger på idén att människor rationaliserar och rättfärdigar sina handlingar trots att dessa handlingar bryter mot konventionella värderingar eller regler (Newburn 2017:211). Medan denna teori främst appliceras i fall där en brottsling rättfärdigar sina brott, kan tanken även tillämpas i situationer utanför brottsligheten, vilket kommer diskuteras i denna studie (ibid).

I Matzas och Sykes neutraliseringsteori används fem neutraliseringstekniker som syftar till att förklara eller försvara ens handlingar varav två är av intresse för denna studie (Newburn 2017:211). Tekniker vars syfte är att reducera effekterna av sociala kontrollmetoder (Newburn 2017:248). Dessa tekniker kan användas av en individ innan, under eller efter ett begånget brott. Teknikerna kan användas i form av att det reducerar känslor kring brottet exempelvis moral och rätt och fel (McLaughlin & Muncie 2013:254).

- **Förnekande av ansvar** bygger på att en avsäger sig ansvaret för brottet och skyller på andra utomstående faktorer som ska ha påverkat individen att begå brottet, såsom dåligt inflytande. (McLaughlin & Muncie 2013:251). Ett exempel på detta är i fall där domaren argumenterar för att hen personligen inte är ansvarig för valet av var gränsen mellan

brottsrubriceringar ligger, utan att detta beror på lagstiftningen (Sveriges Domstolar 2021)."

- **Förnekande av skada** innebär att individen förnekar skadan som orsakats av brottet (McLaughlin & Muncie 2013:251-252). Exempelvis när domstolen argumenterar att skadan av brottet inte varit fysisk eller långvarande och förnekar således skadan.
- **Förnekande av offer** står för att individen förnekar att det finns ett offer i relation till brottet, och i denna neutraliseringsteknik framgår det även att individen argumenterar fram ett motiv för att handlingen mot offret ska anses som legitim (McLaughlin & Muncie 2013:252-253). Exempelvis, när domstolen ser till vem som är offret och överväger offrets ålder, medvetenhet, delaktighet såväl som gärningspersonens fysiska närvaro.
- **Fördömande av de fördömande** innebär ett fördömande av de som fördömer, det vill säga att det är egentligen är statens ansvar att se till att brott inte ska behövas eller ska begås (McLaughlin & Muncie 2013:252-253). Exempelvis kan domstolens argument framföra att det är offrets egna ansvar att inte följa med förövaren hem.
- **Lojalitet till högre makter** innebär att individen avstår från ansvaret genom att beskylla att hen är tvungen att efterfölja en annan persons regler och avsätter sig därmed ansvaret för brottet i meningen att det inte var av fri vilja (McLaughlin & Muncie 2013:252-253). Exempelvis, en domare är oundvikligen tvungen att följa de lagar som berör brottet i fråga, samt att domstolen inte ansvarar för att döma utifrån egen-konstruerade kriterier utan utifrån tidigare rättsfall där liknande kriterier och lagar använts (Sveriges Domstolar 2021). Alltså innebär denna tekniken exempelvis att domare beskyller domslutsargument på fullkomlig brist av fri vilja, även om de egentligen har egna tolkningar av dessa lagar (Sveriges Domstolar 2021).

Målet med neutraliseringsteknikerna är att försöka rättfärdiga den brottsliga handlingen genom att omskriva ett brott som begåtts, därför är det en intressant ingång i denna studie för att djupare

förstå domstolens argument för rubriceringen av våldtäkt mot barn till sexuella övergrepp mot barn och även vad dessa argument grundar sig i och hur domstolen rationaliserar den brottsliga handlingen.

Enligt den litteratur som används i denna studien tillämpas neutraliseringsteorin oftast, om inte alltid, på förövare som neutraliserar sina handlingar och brott (Newburn 2017:211). Däremot väljs det att utvidga detta perspektiv genom att analysera hur neutraliseringstekniker även används av rättsväsendet och följande inriktas studien mot just rättstillämpningen som sker trots och med hänsyn till de argument som används av både målsägande och åtalade (ibid). Detta tyder på en abduktiv ansats eftersom att den abduktiva ansatsen förespråkar att forskaren ska våga vara kreativ i arbetet genom att bryta mönstret och även skapa en egen teori (Timmermans & Tavory 2014:5-8). I detta fall skapas inte en ny teori utan den existerande teorin appliceras på institutionsnivå istället för att användas på handlingar på individnivå.

Det ska uppmärksammas att då denna teori ursprungligen är utformad för att se till individnivå så finns det dokumenterad användning av denna i en analys av fenomenet på organisations- och institutionsnivå (Svensson 2012). Tillämpande av neutraliseringsteorin på detta sätt har tidigare genomförts av en kriminologistudent vid Stockholms Universitet (ibid). I denna uppsats används neutraliseringsteorin för att belysa hur Sverige på en organisations- och institutionsnivå använder sig av neutraliseringsteknikerna för att neutralisera den inhumana behandlingen av häktade personer (ibid). Neutraliseringsteknikerna tillämpas alltså för att upprätthålla en bild av Sverige som en positiv rättsstat (Svensson 2012:2). Denna studie tillämpar teorin på liknande sätt i och med att det finns tydliga bevis på att det är möjligt att använda denna teori på organisations- och institutionsnivå.

5. Metodik

Tillvägagångssättet för att besvara denna studiens forskningsfråga har varit genom att samla in data från domstolsfall. Dessa val görs för att kunna svara på studiens huvudfråga om sexualbrott mot barn i domstolsprocessen. En kvalitativ innehållsanalys som metod har valts för att upptäcka mönster och på vilket sätt en kan kategorisera dessa mönster. I denna studie kommer argument

från domstolen att kategoriseras i följande nio kategorier: Åtalspunkt, Offrets ålder, Avsaknad av samlag eller handling jämförlig med samlag, Avsaknad av fysisk närvaro av förövaren vid brottets tillfälle, Avsaknad av bevis, Offrets ansvar för brottet, Gärningens varaktighet, Avsaknad av fysisk skada och Domslut.

5.1 Teoretiskt grundad innehållsanalys

Det finns olika typer av innehållsanalys beroende på om studien kräver en kvalitativ eller kvantitativ inriktning. Då en kvalitativ forskningsmetod har valts kommer denna ansats av innehållsanalysen fokusera på tolkningen av olika typer av texter, vilket i detta fall är rättsfallen. Den kvalitativa forskningens innehållsanalys går ut på att koda enheter, alltså ord, meningar, stycken eller rubriker, följt av att räkna och analysera dessa med hjälp av tema och mönster (Denscombe 2018:402). Dessutom inriktar sig denna typ av innehållsanalys på tolkningen av det skriftliga materialet (Denscombe 2018:402-403).

I och med att denna undersökning instämmer med kvalitativa metoder valdes det att tillämpa en teoretiskt grundad innehållsanalys för att besvara studiens frågeställningar. En innehållsanalys är preliminärt använd som kvantitativ metod, men appliceras även på studier som bygger på mer kvalitativt material. Genom denna metod kan man kvantifiera innehållet utifrån förbestämda koder och kategorier (Bryman 2018:359). Mer specifikt användes en riktad innehållsanalys i denna studie där en inledande kodning skapas av olika kategorier som baseras på de argument som domstolen använder från rubriceringen våldtäkt mot barn till sexuellt övergrepp mot barn. Följande skapas även olika teman för att ytterligare kategorisera data (Bryman 2018:689). I denna studie används axial kodning eftersom att det avslutningsvis ska sammankopplas till studiens teman och analysera hur koderna kan associeras med relevanta kontexter och konsekvenser (ibid). Eftersom denna studie tillämpar en existerande teori på ett nytt sätt blir det därmed en abduktiv ansats som denna utvärdering följer. Inom denna abduktiv ansats tillämpas axial kodning eftersom den kreativa processen som framförs i analysen där insamlade materialet i form av rättsfallen möter neutraliseringsteorin (Timmermans & Tavory, 2014:54). Inom den abduktiva ansatsen förekommer begreppet “defamiliarisering” som innebär att bidra till studiens kreativa tänkande genom att uppmuntra forskaren att resonera bortom de uppenbara

observationerna. För att problematisera observationerna i dessa rättsfall utförs en innehållsanalys där generalisering sker av argumenten som domstolen framför när det kommer till rubriceringen av våldtäkt mot barn till sexuella övergrepp mot barn. Detta sätts därmed i kontext till den relativt nya idén att använda neutraliseringsteorin på organisationsnivå (Timmermans & Tavory, 2014:56-57).

En anledning bakom denna studies val av innehållsanalys är att denna metod skapar en tydlig struktur i form av kodning och kategorisering, vilket önsknings värt kan leda till en mer konkret slutsats. Strukturen underlättar dessutom framtida forskning eftersom man kan använda sig av samma urval, koder och teman (Bryman 2018:377). Transparens är ytterligare en styrka i metoden på grund av hur enkelt det är att se vad resultaten baseras på, vilket även ökar objektiviteten av studien (ibid). Eftersom att denna studie undersöker domstolarnas argument på brottsrubriceringen rörande våldtäkt mot barn till sexuella övergrepp mot barn. Med hänsyn till hur studiens material varierar årsvis är en innehållsanalys en givande metod då den öppnar upp för möjligheten av en longitudinell analys (ibid). Detta tillåter oss att följa de ändringar som sker över tid genom att undersöka hur ofta studiens utvalda koder framkommer i rättsfallen (Bryman 2018:378).

Trots fördelarna som en innehållsanalys inkluderar är det kritiskt att även nämna möjliga brister. Något som försvårar objektiviteten av studien är det faktum att våra kodningar oundvikligen utformas genom våra tolkningar, alltså att våra egna erfarenheter och vår tidigare kunskap om olika ämnen i viss mån påverkar vilka koder som skapas (Bryman 2018:380). I studien tas det även hänsyn till att koderna framför vad som anses är viktigt för studien och att resterande material lätt förbises (Bryman 2018:381). Däremot har det valts att utgå från teoretiska perspektiv, och därför mäts inte bara frekvensen av koder i rättsfallen utan även hur förekomsten av koderna kan kopplas till utvald teori analyseras (ibid). Värt att nämna är att studien dessvärre har en mindre mängd empiri tillgänglig för analys på grund av att rättsfall gällande barn ofta sker bakom stängda dörrar såväl som att de inte publiceras offentligt (Brottsoffermyndigheten u.å.).

Följande i detta avsnitt berörs tillämpning av innehållsanalys som metod genom att skapa relativt enkla koder och kategorier för att få en helhetsbild av vilka argument som domstolen använde

oftast för de åtal som resulterade i ett lindrigare domslut. Innehållsanalysen framförs på ett mer ytligt men tydligt vis för att upprätthålla en kvalitativ studie eftersom en mer kvantitativ och statistisk analys inte är lika tillämpligt med hänsyn till studiens empiri.

Denna metod är lämpligast för studien eftersom att den på kort tid låter oss hitta gemensamma nämnare i hur domstolen grundar sina beslut som således kan användas för att dra slutsatser i vårt insamlade material. I samband med rättsfallens sammanfattningar presenteras innehållsanalysen med hjälp av ett kodningsschema och dess kategorier. I processen för sammanfattningarna av rättsfallen skrevs ord och meningar ner som utgör centrala delar inom domstolarnas argument kring rubriceringen våldtäkt mot barn till sexuellt övergrepp mot barn för att skapa kategorier. Därefter valdes återkommande teman i samtliga rättsfall för att skapa kodningsschema kategorier.

En abduktiv ansats används för studien eftersom neutraliseringsteorin valdes till följd av kategoriseringen av materialet, och trots att det är en befintlig teori som kopplas till rättsfallen tillämpas denna på ett mer kreativt sätt (Timmermans & Tavory 2014:5-8). På grund av att det centrala intresset ligger i att kunna skapa en djupare förståelse för hur domstolen neutraliserar brott appliceras denna metodansats hellre än de alternativa deduktiva eller induktiva ansatserna. Den deduktiva ansatsen innebär att studien byggs upp genom att forskarna först generaliserar sina egna erfarenheter och uppfattningar om forskningsområdet för att sedan dra slutsatser med hjälp av befintlig teori (Timmermans & Tavory 2014:5). Induktion innebär att forskaren inledningsvis i sin studie med att observera för att sedan generalisera materialet och dra en slutsats med hjälp av en redan existerande teori (ibid). En abduktiv ansats sker i relation till både induktiv och deduktiv, och i och med att denna studie tillämpar en mer kreativ process gällande teori och metod är en abduktiv ansats därmed mest relevant och lämplig för att besvara studiens forskningsfråga (ibid).

5.2 Kodningsmanual

För att skapa ett kodningsschema behövs en kodningsmanual att utgå från, som även kopplas till neutraliseringsteorin (Bryman 2018:371). Följande kategorier används för att framställa relevanta koder: åtalspunkt, offrets ålder, avsaknad av samlag eller handling jämförlik med

samlag, avsaknad av fysisk närvaro av förövaren vid brottets tillfälle, avsaknad av bevis, offrets ansvar för brottet, gärningens varaktighet, avsaknad av fysisk skada och domslut. Dessa bryts därefter ner i koder som matas in i kodningsscheman.

Kategorierna och koderna formulerades för att kunna enkelt få en övergripande uppfattning av vilka domstolsargument i rättsfallen oftare leder till en lindrigare dom, och även analysera om detta kan kopplas till resultat från tidigare forskning. Värt att nämna är att studien inte kategoriserar förövarens ålder som kod då alla förövare i rättsfallen är vuxna, samt att "Ej tillämpligt" kodas när argumentet i fråga inte nämns i rättsfallet. Studiens fullständiga kodningsmanual hittas under Bilaga 1.

5.3 Kodningsschema

Kodningsscheman har skapats och framförs i Figur 1 där utvalda kategorier har införts och numrerats i kolumner som är anpassade efter antal siffror som krävs med kodningen (Bryman 2018:370). Siffrorna som kan ses i Figur 1 är studiens nio kategorier som symboliserar de olika teman som framkommer i rättsfallen när domstolen resonerar kring rubriceringen av brottet. En kortare titel för dessa teman framförs i schemans översta rader medan de nummer som står på nedersta raden symboliserar antalet kategorier. Detta schema har använts som en mall för att underlätta datainmatningsprocessen, och de ifyllda kodningsscheman kan hittas i Bilagor 2 till 10 för varje åtalspunkt i de fyra rättsfallen. Kodningsscheman blir sedan ifyllda med hjälp av kodningsmanualen där de nio kategorierna ges det nummer som tillhör respektive svarsalternativ i kodningsmanualen (Bilaga 1).

Figur 1

Fall nummer	Åtalspunkt	Årtal				Offrets ålder	Avsaknad av samlag eller jämförlig handling	Avsaknad av närvaro av förövaren	Avsaknad av bevis	Offrets ansvar	Gärningens varaktighet	Avsaknad av skada	Domslut
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14

I Figur 1 finns det siffror på nedersta raden som endast symboliserar antalet kolumner, det vill säga 14 stycken. Trots att dessa inte har kodats enskilt så har “Fall nummer” och “Årtal” lagts till för att klargöra vilket material studien använder sig av. “Fall nummer” hänvisar till vilket av de fyra rättsfallen studien behandlar i schemat, och detta följer de nummer som redan fallen fått, alltså Fall 1 till 4. “Årtal” tillsattes med syfte att underlätta för läsaren så att det tydliggörs om ett kodningsschema behandlar rättsfall “Åtalspunkt” har studien kodat men det är värt att nämna att det lades till denna eftersom att Fall 2 och 4 innefattar ett flertal olika åtalspunkter, och kan därmed inte kodas på samma vis som Fall 1 och 3. Om det däremot enbart hade använt “Fall nummer” och inte “Åtalspunkt” hade studiens datainmatning försvåras eftersom de olika åtalspunkterna även leder till olika domslut. Följande nio kategorier, Åtalspunkt, Offrets ålder, Avsaknad av samlag eller handling jämförlig med samlag, Avsaknad av fysisk närvaro av förövaren vid brottets tillfälle, Avsaknad av bevis, Offrets ansvar för brottet, Gärningens varaktighet, Avsaknad av fysisk skada och Domslut. I den första kategorin skrivs som nämns ovan åtalspunkterna nummer som framkommer i rättsfallet.

I de följande sju kategorierna finns det tre svarsalternativ:

- 1: Temat används som argument för lindrigare brottsrubricering
- 2: Temat används inte som argument för lindrigare brottsrubricering
- 3: Ej tillämpligt

I den sista kategorin “Domslut” finns det endast två svarsalternativ:

- 1: Lindrigare brottsrubricering tillämpas

2: Lindrigare brottsrubricering tillämpas inte

En mer detaljerad kodningsmanual för de olika kategorierna finns i Bilaga 1 (Bryman 2018:371).

5.4 Metodologiska överväganden

Studiens preliminära uppsatsplan innebar metodtriangulering (Bryman 2018). Inledningsvis skulle data via tidigare forskning och även genomföra intervjuer med myndigheter och andra verksamheter såsom tingsrätten, åklagarmyndigheten och polisen. Men på grund av brist på resurser vid samtliga myndigheter och verksamheter som kontaktades kunde detta tyvärr inte genomföras. Eftersom att studien var tvungen att ändra metod valdes slutligen undersöka domstolsbeslut som lag som utgångspunkt för en analys. På grund av beslutet att använda domstolsbeslut avgränsas studien till en teoretiskt grundad innehållsanalys (Bryman 2018:370). Detta argumenteras utgöra det bästa alternativet för denna studie eftersom att det har funnits begränsat med tid att arbeta med studien efter ovan nämnda hinder och förseningar. Domsluten finns dessutom på nätet och är därmed lättare tillhands. Det denna studie lade ner tid på var att söka efter rättsfall som behandlar studiens utgångspunkt om rubriceringen för våldtäkt mot barn till sexuella övergrepp mot barn (BrB 6:4; BrB 6:6).

5.5 Etiska Principer

På grund av valet av ämne som studien undersöker såväl som valet av metod är det viktigt att ta hänsyn till forskningsetiska principer. Etiska överväganden är en central del av forskningsarbeten och därför är det värt att nämna varför denna uppsats inte avstår från att behålla och hänvisa till vissa personuppgifter såsom förövares och offers initialer och åldrar. Enligt Bryman finns det fyra grundläggande etiska principer (Bryman 2018:170).

- **Informationskravet** berör forskarens skyldighet till att informera samtliga deltagande personer om undersökningens syfte, information om deltagarnas frivilliga deltagande samt deras rättigheter till att avbryta sitt deltagande (Bryman 2018:170).

- **Samtyckeskravet** behandlar deltagarnas rätt till att ha kontroll över sin medverkan (Bryman 2018:170).
- **Konfidentialitetskravet** hanterar forskarens skyldighet till att behandla och förvara personuppgifter och delad information konfidentiellt (Bryman 2018:170-171).
- **Nyttjandekravet** redogör för hur de insamlade uppgifterna endast ska användas för det syfte som berör forskningsändamålet av undersökningen (Bryman 2018:171).

De tre första kraven kommer inte att vara centrala i denna studie eftersom materialet som används är allmänna handlingar. Rättsfallen som används och analyseras i detta arbete var redan offentligt publicerade samt inkluderade en viss mängd information om de inblandade, och därför behålls dessa uppgifter genom studien. Däremot tillämpas nyttjandekravet under arbetets gång då den insamlade datan endast används för det syfte som studien berör (Bryman 2018:171).

5.6 Urval

I denna uppsats har det gjorts ett icke slumpmässigt urval. Det finns olika typer av urvalsmetoder i denna undersökning gjordes ett målstyrt urval. Ett tillvägagångssätt för denna urvalsmetod är genom det sekventiella sättet som handlar om att forskaren inleder sin undersökning med ett första urval och sedan efterhand utökar sitt urval för att således komma fram i undersökningen för att sedan kunna besvara sin frågeställning. Forskningsfrågorna menar även Bryman styr hur stort urvalet blir och dessutom påverkas även urvalskriterierna med undersökningens gång (Bryman 2018:498).

Det valdes att utöka studiens urval till 2006 eftersom det inte finns tillräckligt med rättsfall, det har däremot valts att inte utöka antalet rättsfall att granska och analysera då ett jämnt antal rättsfall. Ytterligare motivation bakom att studien inte utökar antalet rättsfall är på grund av att en även stött på liknande problem med att hitta domar som behandlar denna studies granskningsområde. Ett brott som studien stött på betydligt mer är sexuellt utnyttjande av barn, däremot ansågs att när detta mönstret uppstod var studien för långt gånge i inriktningen på

rubriceringen våldtäkt till sexuellt övergrepp och därför togs beslutet att inte involvera ytterligare brottskategorier och istället utöka studiens urval genom en tidsperiod på femton år.

5.7 Datainsamling av lagar och tidigare forskning

För att få en överblick av brotts området granskades lagar och lagändringar som berörde våldtäkt och sexuella övergrepp mot barn. Dessa sökningar gjordes på webbplatsen Lagen.nu och övrig fakta om lagarna hittades även i tidigare kurslitteratur. Boken “Brottsbalken en kommentar del 1 brott mot person” (2021) är en del av tidigare kurslitteratur och beskriver lagar och påföljder av brott och utgör därmed en viktig del av bakgrundsinformationen.

För att besvara denna studiens frågeställning har ett stort fokus av insamling av tidigare data legat på verksamheter som skriver om våldtäkt och sexuella övergrepp mot barn samt rubriceringen från våldtäkt till sexuella övergrepp. För att få en överblick av vad som tidigare har undersökts kring rubriceringen av våldtäkt till sexuella övergrepp användes sökord och sökfraser. I denna undersökning har följande sökfraser använts: barn, våldtäkt, sexuellt övergrepp mot barn, rättstillämpning, sexualbrott mot barn, och rubricering. Dessa eftersöktes i Lunds Universitets system LubSearch såväl som Databases A–Z och Google Scholar.

LubSearch användes som sökningsverktyg men resulterade inte i relevant litteratur. Sökningar på Databases A–Z med ovannämnda sökord ledde till tidigare forskning som behandlar ämnet rubricering, men eftersom dessa gällde våldtäkt till sexuellt utnyttjande, är detta inte användbart för studien.

På Google Scholar hittades en relevant material med hjälp av ovannämnda sökord. Vid sökningen, “våldtäkt rubricering sexuellt övergrepp mot barn”, hittades 7050 resultat. Vid denna sökning hittades studier från Röda Korset och läkartidningen, dessa valdes tyvärr avslutningsvis att inte användas på grund av studiens ändringar.

5.8 Datainsamling av domstolsmål

Inledelsevis om allmän kritik till denna val av datainsamling är att det finns fler rättsdatabaser, dessa kostar däremot och på grund av att det inte finns någon budget till denna studie varit tvungen att anpassa oss efter kostnadsfria alternativ som Sveriges domstolar.

Rättsfallen som presenteras i denna studie behandlar brott om våldtäkt mot barn såväl som sexuella övergrepp mot barn. För att hitta lämpliga rättsfall har Sveriges Domstolars hemsida där sökning sker med hjälp av sökforumet "Publicerade domar, beslut och vägledande avgöranden" under rubriken för "Databasen vägledande avgöranden". Det genomfördes en enkel sökning för att få fler rättsfall att välja på. Det valdes följande att göra en sökning på de allmänna domstolarna i Sverige således har studien även valt att avgränsa sig till rättsfall vars avgörande datum faller mellan åren 2006 till 2022. I rubriktexten för studiens sökning av rättsfall, används samtliga och ovannämnda sökningsfraser, våldtäkt mot barn och sexuella övergrepp mot barn. Vid sökningen av sexuella övergrepp mot barn hittades 10 fall, två kunde användas för rättsfallsstudien övriga fall kunde tyvärr inte användas i denna studie eftersom att de inte följer studiens tema om rubricering. Vid sökningen mellan åren 2020-01-01 till 2022-01-01 visade 2 resultat, endast 1 fall av dem berörde rubriceringen våldtäkt till sexuellt övergrepp.

Vid sökningen av våldtäkt mot barn hittades 76 fall mellan 2006-01-01 till 2019-12-31, tyvärr kunde inte alla dessa användas då inte alla berörde rubriceringen från våldtäkt till sexuella övergrepp. Däremot hittades 4 rättsfall som berörde ämnet rubricering av våldtäkt till sexuellt övergrepp. Vid sökningen mellan åren 2020-01-01 till 2022-01-01 hittades endast fyra fall varav en av dem är samma användbara fall som hittades vid sökningen för sexuella övergrepp mot barn, sedan hittades 1 rättsfall till som berörde rubriceringen våldtäkt till sexuellt övergrepp. Slutligen vid sökningen av rubriceringen av våldtäkt till sexuella övergrepp mot barn visades 0 resultat. Mellan åren 2006-01-01 till 2019-12-31 samt mellan åren 2020-01-01 till 2022-01-01.

Motivering för antalet rättsfall är att studien undersöker om en förändring har skett över femton år och eftersom det fanns fler fall från åren runt 2006 än 2021 fick antalet rättsfall minskas för att skapa en rättvis representation för utvecklingen mellan dessa år.

Eftersom att studien stötte på ett begränsat antal rättsfall som dök upp på sökorden, hade gjort lite annorlunda i arbetet om det hade funnits mer tid. Det hade bland annat funnit tid att kontakta olika tingsrätter runt om i Sverige och beställt aktuella domar. Däremot är det värt att påpeka att även denna form av tillgång till domar hade kunnat att kosta pengar för att få den skickad till en. Däremot att vid mer tid och en budget skulle ett utökande av domar vara görbart. Det är dessutom värt att påpeka att eftersom att rättsfallen berör barn är de i av känsligare art och kan därför vara svåra att få tag på.

6. Rättsfallsstudie

I detta avsnitt redogörs fyra olika rättsfall följt av en analys utifrån vår tidigare redogörelse av tidigare forskning. Strukturen i de olika rättsfall studierna varierar till viss del beroende på den struktur som används för att presentera domslutsdokumenten.

6.1 Fall 1: RH 2006:111

Målnummer: B3189-05

Rubrik för rättsfall: "Brottsrubricering, påföljd och kränkingsersättning vid sexualbrott: Våldtäkt (referat RH 2006:81-104); Våldtäkt mot barn m.m. (referat RH 2006:105-132); Sexuellt ofredande (referat RH 2006:133-136). - Redovisningen innehåller summariska referat av hovrättsavgöranden som under år 2006 har meddelats angående sexualbrott där 6 kap. brottsbalken i dess lydelse efter den 1 april 2005 har tillämpats."

I målet står A åtalad för våldtäkt mot barn. I gärningsbeskrivningen framgår det att A genomfört sexuella handlingar mot Målsägande M. Förutom smekningar på bröstet ska A även ha sugit och pussat målsägandens bröst. A har dessutom vid samma tillfälle rört målsägandens underliv innanför hennes underkläder. Målsägande har vid gärningens tidpunkt varit nio år gammal. Den åtalade ska även varit sambo med målsägandes mormor. Med hänsyn till kränkningens art och målsägandes unga ålder dömer tingsrätten A för våldtäkt mot barn. Påföljden för gärningen är två års fängelse och dessutom ska 75 000 kronor i kränkingsersättning betalas ut till

målsägande. Domskälet bakom detta domslut lyder som följande, att tingsrätten bedömer att på grund av Målsägande M:s berättelse om att A hade fört in ett finger i slidan på Målsägande M är gärningen jämförbar med samlag.

Domen överklagades till hovrätten. Domskälet bakom hovrättens domslut beskriver inledningsvis att hovrätten inte anser att den åtalade bortom rimligt tvivel hade fört in ett finger i slidan på den målsägande. Trots att händelsen var sexuell kan den inte bedömas som jämförlig med samlag med hänsyn till kränkningens allvar och därför dömer hovrätten inte gärningen som en fullbordad våldtäkt. Däremot ser hovrätten i de sammantagna handlingarna som framgår att den åtalade har ignorerat M:s försök att stoppa honom även genom att ta till våld. Handlingen bedöms varit långvarig. Utifrån denna information gör hovrätten bedömningen att den åtalade ska dömas för grovt sexuellt övergrepp mot barn.

6.1.1 Rättsfallsstudie av Fall 1

Tingsrätten argumenterar för hur låg målsägandens ålder är när de redogör för domslutet vilket visar på att offrets sårbarhet som ett yngre barn påverkar rättstillämpningen. Ytterligare argument för detta befinner sig i det faktum att domstolen konstaterar att gärningspersonen ska ha varit en sambo till målsägandens morförälder vid brottets tillfälle.

Hovrätten lyfter argumentet att det inte finns tillräckliga bevis för att den åtalade ska ha fört in sina fingrar i målsägandens slida, vilket är avgörande i rubriceringen från våldtäkt mot barn till grovt sexuellt övergrepp mot barn. Argumentet för att själva gärningen i sig är grov ligger bland annat i att den åtalade ignorerat målsägandens försök att stoppa honom, men även i att händelseförloppet varit relativt långvarigt. Argumenten som framkommer kan en tolkar delvis som ord mot ord, och därför är det betydelsefullt att ifrågasätta hur det, med hänsyn till kränkningens allvar, inte kunde ses som våldtäkt mot barn. Dels var flickan var så ung som nio, men mannen var dessutom i en möjligtvis omhändertagande position eller i beroendeställning till barnet i och med hans samboförhållande med målsägandens morförälder (BrB 6:4 s. 3).

6.2 Fall 2 : RH 2012:86

Målnummer: B224-12

Rubrik för rättsfall: "Straffvärdet för grovt barnpornografibrott har ansetts motsvara fem års fängelse. Brottet har innefattat innehav och spridning av en utomordentligt stor mängd barnpornografiskt material samt egen framställning av sådant material. Materialet har innehållit skildringar av verkliga sexuella övergrepp, i några fall mot spädbarn, i form av vaginala, anala och orala samlag. Övergreppen har i många fall varit förenade med tvång och grovt våld. Den tilltalade har också själv begått sexualbrott mot barn för att framställa barnpornografi. Samtidigt har det inte visats att den tilltalade har utfört brottsligheten i vinstsyfte eller yrkesmässigt och alltså haft en sådan roll som andra kan ha i sådana här sammanhang. - En lagändring som inneburit att kravet på dubbel straffbarhet har slopats och att svensk jurisdiktion därmed har utvidgats har - när annat inte föreskrivits - ansetts ha retroaktiv verkan. - Även fråga om gränsdragningen mellan våldtäkt mot barn och sexuellt övergrepp mot barn samt fråga om brottet utnyttjande av barn för sexuell posering har varit grovt."

Detta fallet från Hovrätten över Skåne och Blekinge hanterar följande brottskategorierna: grovt barnpornografibrott, sexuellt övergrepp mot barn, våldtäkt mot barn, utnyttjande av barn för sexuell posering samt stämpling till grov våldtäkt mot barn. Eftersom denna uppsats fokuserar på hur åtal för våldtäkt mot barn istället döms till den lindrigare brottsrubriceringen sexuellt övergrepp mot barn kommer detaljer från RH 2012:86 avgränsas till att prioritera åtalspunkterna våldtäkt mot barn och sexuellt övergrepp mot barn. Värt att nämna är att alla övergrepp som åtalas finns dokumenterade på bilder som den åtalade har tagit, och dessa bilder används som bevis i varje fall. De lagrum som detta fallet hanterar är 2 kap. 2 §, 6 kap. 4 §, 6 §, 8 § och 15 §, 16 kap. 10 a §, 23 kap. 2 § samt 26 kap. 2 § i Brottsbalken (1962:700). Hänvisning till litteratur förekommer också i form av Prop. 2009/10:70 s. 39, SOU 2002:98 s. 347 samt sida 147 av Martin Borgekes text "Att bestämma påföljd för brott" från 2008. De rättsfall som rätten hänvisar till som tidigare liknande exempel är NJA 1987 s. 680, NJA 2008 s. 359 och NJA 2008 s. 1096 I och II.

Åtalspunkt 2

Enligt åtalspunkt 2 åtalas P.J. för sexuellt övergrepp mot barn efter att ha särat på Målsägande A:s blygdläppar när hon enligt P.J. var ungefär tio år gammal. P.J. erkänner till att ha tagit en bild

på händelsen, samt att det är hans fingrar som utför övergreppet på bilden. Däremot bestrider P.J. ansvar med argumentet att “det inte är fråga om en sexuell handling”. På grund av P.J.:s tydliga intresse för barn i sexuell hänseende, samt hans vetskap om att målsägande var under femton år och med hänsyn till allt pornografiskt material han har haft, bedömer tingsrätten att handlingen faktiskt var sexuell och att P.J. bör fällas till ansvar för sexuell övergrepp mot barn. Efter en överklagan kom hovrätten till samma slutsats med hjälp av samma argument.

Åtalspunkt 3

Enligt åtalspunkt 3 åtalas P.J. för sexuell övergrepp mot barn efter att ha fört sin hand innanför Målsägande B:s byxor när målsägande var ungefär 3 år gammal. En bildserie tagen av P.J. visar dessutom hur målsägande sitter på hans knä under delar av händelseförloppet och de avslutande bilderna visar hur hon duschar naken. P.J. förnekar gärningen men erkänner till att ha haft sin hand innanför målsägandens byxor. Han bestrider att han har berört henne på ett sexuell vis, men tingsrätten dömer handlingen som sexuell och “om än inte av alltför allvarligt slag”. Med bevis i form av en bildserie som P.J. själv har tagit kan tingsrätten se hans hand innanför målsägandens byxor i lårhöjd samt att målsägande är långt under 10 år gammal. Därmed fälls P.J. för sexuell övergrepp mot barn.

Efter en överklagan får även hovrätten bedöma åtalspunkten. Eftersom P.J. själv har uppgett att han ville ha en bild på att han hade “haft handen innanför byxorna på en ung tjej” samt bildmaterialets bevisning av att målsägande var ledsn under delar av händelseförloppet, konstaterar hovrätten att P.J.:s agerande mot henne uppenbarligen är av en sexuell karaktär. På grund av detta dömer hovrätten P.J. till samma rubricering som tingsrätten, alltså sexuell övergrepp mot barn.

Åtalspunkt 4

Åtalspunkt 4 åtalar P.J. för våldtäkt mot barn efter att han har haft samlag med Målsägande C som vid tillfället var under femton år. Alternativt åtalas P.J. för att ha främjat eller utnyttjat ett barn som har fyllt femton men inte ännu arton utför eller deltar i sexuell posering. Åklagaren nämner att poseringen har syftat till att skada målsägandens hälsa eller utveckling, samt att förekomsten av det hänsynslösa utnyttjande talar för att det ska bedömas som grovt. P.J. förnekar

våldtäkt mot barn och förklarar att han hade fått information om att målsägande var sexton år. P.J. erkände till både samlag med målsägande och grovt utnyttjande av barn för sexuell posering. Tingsrätten tillkallade Lars Sävendahl på grund av hans sakkunnighet kring frågan om offrets ålder, vilket ledde till beslutet att det inte med säkerhet kunde klarläggas om målsägande faktiskt var under femton år, även om det var sannolikt. Därför var det uteslutet att döma gärningen som våldtäkt mot barn.

Gällande åklagarens yrkande för ansvar för grovt utnyttjande av barn för sexuell posering styrks det ursprungligen på grund av det flertal bilder som visar själva övergreppet samt att det är tydligt att P.J.:s avsikt med fotograferingen var specifikt att framställa pornografiska bilder. Dock följs detta av argumentet att utnyttjande för sexuell posering av äldre barn mellan sexton och arton år kräver att poseringen har syftat till att skada barnets hälsa eller utveckling. Eftersom P.J. tidigare har erkänt till att ha betalat målsägande för samlaget och att lagen konstaterar att posering mot ersättning normalt sett ska anses skada barnets hälsa eller utveckling uppfylls detta krav. För att bedöma om brottet ska anses vara grovt används den bildsekvens som tidigare förevisats, där det syns att P.J. har haft ett regelrätt vaginalt samlag med målsägande och att han har dokumenterat detta samlag noggrant. Åtalspunkten handlar därför inte specifikt om posering utan istället om en gärning som gränsar till våldtäkt mot barn. Tingsrätten argumenterar för att detta därför har inneburit ett hänsynslöst utnyttjande av målsägande och dömer brottet som grovt.

Efter en överklagan går fallet vidare till hovrätten. P.J. konstaterar att målsägande frivilligt hade samlag med honom och att hon själv tog initiativ till att de sexuella handlingarna fotograferades. Hovrätten argumenterar däremot att på grund av de cirka 40 stycken närgångna bilderna av både vaginala och orala samlag mellan P.J. och målsägande, samt att bilderna skildrar målsägande i en verklig sexuell situation så kan de inte bedöma handlingen till någon lindrigare rubricering än vad tingsrätten har gjort. Därmed döms P.J. fortfarande för grovt utnyttjande av barn för sexuell posering.

Åtalspunkt 5

Enligt åtalspunkt 5 döms P.J. återigen för våldtäkt mot barn efter han har fört sin erigerade penis mellan Målsägande D:s skinkor när målsägande bara var omkring fyra till fem år. Åklagaren

framför att handlingen är jämförlig med samlag med hänsyn till kränkningens art, målsägandens ålder samt omständigheterna. Trots att P.J. erkänner till att målsägande är under femton år och att han har utfört handlingen som han är åtalad för, förnekar han gärningen som våldtäkt och säger att han aldrig berört målsägandens slid- eller analöppning. P.J. vill därmed dömas för sexuell övergrepp mot barn istället.

Lars Sävendahl blev tillkallad även för denna åtalspunkt, och förklarar att han inte med säkerhet kan säga om P.J:s penis har vidrört målsägandens slid- eller analöppning. Dock nämner han att om beröring inte har skett så måste P.J. ändå varit mindre än en centimeter från att beröra analöppningen. Tingsrätten hänvisar till fallet NJA 2008 s. 1096 I och II, där Högsta Domstolen har slagit fast att beröring av dessa kroppsdelar krävs för att rubricera gärningen som våldtäkt. Däremot framkommer det i NJA 2008 s. 1096 I att det specifikt var fråga om ett kortvarigt händelseförlopp och att en individuell bedömning behövs göras av varje enskilt fall. Därför konstaterar tingsrätten att P.J. döms för våldtäkt mot barn på grund av följande argument: målsägande är så ung som fyra till fem år och hade förts till hotellrummet av en kvinna hon litade på; hon blir utsatt sexuellt av en främmande man och övergreppet blir fotograferat; hon har inte haft någon möjlighet att ge sig iväg eller söka hjälp och P.J. har varit väl medveten om detta; P.J. har varit ytterst nära att beröra hennes analöppning. Ytterligare argument finner tingsrätten i den ansevärd mängd bilder som bedöms ha tagit en lång tid att producera. Detta talar för att händelseförloppet inte har varit kortvarigt.

Efter att fallet går vidare till hovrätten använder även hovrätten dessa rättsfall för att bedöma åtalspunkten, eftersom de hanterar gränsdragningen mellan våldtäkt mot barn och sexuell övergrepp mot barn. Det hovrätten behöver bedöma är om handlingens varaktighet ska anses ha betydelse för allvarligheten av kränkningen. Hovrätten konstaterar samma händelseförlopp som tingsrätten men även att bildserien framför att P.J. under delar av gärningen hade målsägandens kropp inklämd mellan sin egna och en annan kvinnas samtidigt som han vidrörde målsägande med sina könsdelar. De argumenterar därför för att P.J. ska dömas för våldtäkt mot barn, dels med hänsyn till den långa varaktighet som handlingen inneburit men även att kränkningens art och omständigheterna i övrigt bedöms vara jämförlig med samlag.

Domslut för samtliga åtalspunkter

Både tingsrätten och hovrätten kom fram till att brottens art och straffvärde utesluter alla andra påföljder än fängelse. Däremot ändrade hovrätten tingsrättens domslut från fem år till sju år, dock inte på grund av de åtalspunkter som denna studie fokuserar på utan det som hanterar barnpornografibrott.

6.2.1 Rättsfallsstudie av Fall 2

Lagen kräver att samlag eller annan sexuell handling jämförlig med samlag utförs mot ett barn under femton år för att brottet ska kunna rubriceras som våldtäkt mot barn (BrB 6:4 s. 1). Oral, anal och vaginal penetration anses vara handlingar jämförliga med samlag, och eftersom handlingen i åtalspunkt 2 inte innebar penetration kan den inte dömas som jämförlig med samlag enligt lagen. Dock var offret under femton år och innebar därför ingen frivillighet, och därför hade domstolen även kunnat döma handlingen som grov. I åtalspunkt 3 grundar domstolen sitt argument på de bilder som de har på gärningen som den åtalade genomfört på målsägande, och handlingen döms vara av sexuell art och allvarlig. Däremot finns ingen frivillighet eller möjlighet för offret att komma undan med hänsyn till att målsägande bara var tre år vid tillfället, och därför hade domstolen kunnat argumentera för att även döma gärningen som grov.

Åtalspunkt 4 är problematiskt eftersom omöjligheten att bekräfta offrets ålder förmildrar brottsrubriceringen och påföljden oberoende om samtycke möjligen, men inte troligen, förelåg. I detta fall hade det varit gynnsamt att ha ytterligare brottsrubricering och lagstiftning som tillämpas i situationer där offret är mellan femton och sjutton år. På detta sätt hade P.J. kunnat dömas för våldtäkt, vilket förelåg genom bevis av samlag, men med en tillämpad rubricering menad för äldre barn. Även vid åtalspunkt 5 tar hovrätten hänsyn till målsägandes ålder som ett argument en kan bedömning av allvarligheten av brottet. Dock kan domstolen inte med säkerhet bedöma om den åtalade har vidrört målsägandes slid- eller analöppning med sitt könsorgan, men på grund av hur fysiskt nära handlingen var till beröring, samt målsägandens ålder och långvarigheten av gärningen, döms P.J. ändå för våldtäkt mot barn. Detta öppnar upp för frågan om varför beröring, som i denna åtalspunkt inte kan bevisas, ändå står som argument bakom brottsrubriceringen våldtäkt mot barn när detta argument inte används i åtalspunkt 2 eller 3. I dessa tidigare punkter förekommer bevisad beröring av offernas könsorgan med P.J.s hand, men

domstolen argumenterar ändå inte för att beröringen var tillräckligt nära slid- eller analöppningen för att penetration ska kunna ha skett. Värt att nämna här är att om penetrering hade skett hade handlingen dömts för våldtäkt mot barn.

6.3 Fall 3: RH 2020:11

Målnummer B2560-20

Rubrik för rättsfall: “Artvärdet för sexuellt övergrepp mot barn vid straffmättningsvärden över tre månaders fängelse har normalt bedömts vara så högt att fängelse kan frångås endast om det föreligger alldeles särskilda omständigheter.”

Åtalspunkt

I målet står B.J åtalad för våldtäkt mot barn, avgörelse datum 01-06-2020. I gärningsbeskrivningen framgår det att B.J. låtit A (namn under sekretess) som är under femton år genomföra ett oralt samlag alternativt onanerat åt B.J. Det lagrum som detta brottmål berör är 6 kap. 6 § första stycket i Brottsbalken, och innebär att en gärning inte kan anses som ett brott om den åtalade inte var vid sinnes fulla bruk vid brottstillfället (BrB 6:6 s. 2). Domstolarna använder sig även av fallen NJA 2006 s. 221 och NJA 2014 s. 990 när de redogör för sina bedömningar.

Tingsrättens domskäl

Domskälet bakom detta domslut lyder som följande; A ger en sammanhängande berättelse om vad som skett vid gärningens inträffande, hon och B.J. har bestämt träff i den åtalades lägenhet och det ska ha förekommit en sexuell handling i form av ett oralt samlag alternativt onanering. Denna berättelse anses av rätten anses trovärdig. Tingsrätten anser att det finns otillräckliga bevis för gärningen och menar att det är ord mot ord, tingsrätten dömer därför att det är bortom rimligt tvivel inte kan fastställas om B.J. låtit A genomföra ett oralt samlag. Tingsrätten finner inte att detta brott som jämförbart med samlag och B.J. blir därför inte dömd för våldtäkt mot barn utan istället för sexuellt övergrepp mot barn. Det är däremot av relevans att nämna att B.J:s uttalande sig kring oralt samlag inledningsvis är den kontakt han ska ha haft med A. Tingsrätten nämner att B.J. menar att han låtit målsägande onanera åt honom, händelseförloppet ska inte ha rört sig om en kort stund.

Tingsrättens domslut

Tingsrätten dömer B.J. för sexuellt övergrepp istället för våldtäkt. Den påföljd som följer är fängelse i fem månader. B.J. ska dessutom betala ett skadestånd till A på ett belopp om 22.500 kronor. Motivationen bakom denna påföljd ligger i att B.J. inte tidigare är straffad samt gett sig själv till polisen. B.J. ska däremot varit medveten om att A endast varit fjorton år och därefter genomfört gärningen med uppsåt. B.J. överklagade till hovrätten med särskild betoning på att påföljden skulle ändras till samhällstjänst. Hovrätten fastställer tingsrättens dom inget nytt domskäl finns.

6.3.1 Rättsfallsstudie av Fall 3

Samlag i enlighet med brottsbalken är när jämförbar med samlag när en för in ett föremål oralt, analt eller vaginalt. I detta fall dömer inte tingsrätten den åtalade för våldtäkt trots att gärningsbeskrivningen stämmer överens med det som brottsbalken menar är jämförbara med samlag. Tingsrättens argument för detta domslut är att det inte finns tillräckliga bevis för händelsen och att det är ord mot ord. Detta är ifrågasättande eftersom att rätten ändå uppmärksammar att B.J. nämnt ett oralt samlag när de träffades i hans lägenhet. En kan då ifrågasätta sig hur det går att fastställa från rättsens sida att det är bortom rimligt tvivel att det orala samlaget ska ha inträffat när både målsägande och den åtalade nämner att sexuella handlingar av den art ska ha inträffat.

6.4 Fall 4: NJA 2021:76

Målnummer B4072-21

Rubrik för rättsfall : “B 4072-21 (I) och B 4645-21 (II). Våldtäkt mot barn eller sexuellt övergrepp mot barn? (I och II)”

Åklagaren yrkar att S.N. skall dömas för sexuella handlingar mot barn, inklusive våldtäkt mot barn, sexuellt övergrepp och sexuellt utnyttjande mot G (namn under sekretess). Det lagrum som tas i beaktande i detta domsmål är 6 kap. 4 § och 6 § Brottsbalken. Tingsrätten använder sig även av fallen NJA 2008 s. 1096, NJA 2015 s. 501 och NJA 2018 s. 1103 när de gör sina bedömningar.

Åtalspunkt 5.3

S.N. åtalas för våldtäkt mot barn efter att ha tvingat G att genomföra sexuella handlingar på sig själv genom att penetrera sig själv med fingrar i sitt underliv den 13 oktober 2019. Denna sexuella handling dömer tingsrätten som jämförbar med samlag. Detta ska G ha genomfört samtidigt som hon ska ha filmat sig själv i 40 sekunder och under uppmaningar, instruktioner och hot även skickat filmen till S.N. Hoten ska bland annat ha handlat om att S.N. skulle skada G:s mamma. S.N. erkänner och tar på sig ansvaret för åklagarens yrkande för hänsynslöst utnyttjande av barn.

Åtalspunkt 5.4

S.N. åtalas även för våldtäkt mot barn efter att ha uppmanat G att penetrera sig själv analt med ett eller flera fingrar den 28 oktober 2019. G ska ha genomfört detta under uppmaningar, instruktioner och hot, samt filmat händelsen i 50 sekunder och skickat detta till åtalade via Snapchat under hot att S.N. skulle skada G:s mamma. Åklagaren yrkar att rätten bör döma S.N. för grovt sexuellt övergrepp mot barn och grovt utnyttjande av barn för sexuell posering. Tingsrätten dömer detta brottet som grovt då det har inneburit anal penetration och utnyttjande av målsägande. S.N. erkänner även här och tar på sig ansvaret för åklagarens yrkande för hänsynslöst utnyttjande av barn.

Åtalspunkt 5.5

S.N. åtalas för försök till våldtäkt mot barn efter att ha uppmanat målsägande med instruktioner och under hot att penetrera sig själv vaginalt den 4 september 2019. Tingsrätten avgör att en fara för brottets fullbordan ska ha varit utesluten på grund av preliminära omständigheter. Domstolen dömer att S.N. begått gärningen med uppsåt och att han vid gärningens utförande varit medveten om målsägandens ålder. Om brottet hade fullbordats hade brottet bedömts som grovt på grund av målsägandens låga ålder och att det inneburit utnyttjande av barn genom fotodokumentation såväl som filmning. Gällande åtalspunkt 5.5 motsatte sig S.N. ansvar och yrkade att det inte förekom varken våldtäkt eller grovt sexuellt övergrepp mot barn.

Tingsrättens domskäl

Tingsrätten redogör för att handlingarna som S.N. utsatt målsägande för har varit pågående i omkring tre månader. I gärnings beskrivningarna framgår det att S.N. i samtliga brott ska ha genomfört gärningarna genom en chattkonversation på Snapchat och/eller sms. Den åtalade ska inte varit fysiskt närvarande vid någon av tillfällena men närvarat aktivt i konversationen i realtid.

Tingsrätten dömer att S.N. vid samtliga tillfällen varit medveten om att G varit under femton och således begått gärningarna med uppsåt. S.N. avvisar däremot argumentet att hot ska ha förekommit mot varken målsägande eller målsägandens mamma. S.N. förnekar även att han ska ha tagit del av de sexuella handlingarna i realtid. G har berättat om vad hon har varit utsatt för av S.N., och tingsrätten förmedlar att hon har berättat en nyanserad och förhållandevis detaljerad berättelse. Tingsrätten dömer att vid denna redogörelse av målsägandens uttalande råder inga tvivel om att händelserna i samtliga åtalspunkter har inträffat. Det råder heller inga tvivel om att S.N. vid tillfällena ska ha uppmanat eller försökt uppmana målsägande till att genomföra de sexuella handlingarna. I åtalspunkt 5.3 redogör tingsrätten att händelsen är kortvarig. Tingsrätten fastställer att handlingen som åtalspunkt 5.4 behandlar är jämförbar med samlag på grund av anmärkningar av händelsen och att händelseförloppet varade i 20 minuter, med nästan en minut av penetration. S.N. ska dessutom ha varit delaktig med instruktioner och kommentarer av sexuell karaktär i realtid men inte varit fysisk närvarande i rummet eller via en livesändning.

Tingsrättens domsslut

I domslutet från tingsrätten döms S.N. till våldtäkt mot barn för åtalspunkt 5.3, för våldtäkt mot barn och 5.4 sexuellt övergrepp mot barn och försök till grovt sexuellt övergrepp för åtalspunkt 5.5. Påföljden som tingsrätten anser lämplig är fängelse i fem år samt betala skadestånd på 190 000 kronor till målsägande. Denna kostnad avser 30 000 kronor för sveda och värk och 160 000 kronor för övrig kränkning.

Hovrättens domskäl

Målsägande G och den åtalade S.N. överklagade båda till hovrätten. I domskälet från hovrätten framgår det inledningsvis att hovrätten granskar de sexuella handlingarna med hänsyn till kränkningens jämförbarhet med samlag. Hovrätten redogör för att kränkningens art ska beaktas

utifrån följande faktorer och omständigheter: hur länge den sexuella handlingen pågick; om den sexuella handlingen har varit förenad med smärta och/eller orsakat annan kroppslig skada; om kränkningen överlag inneburit förnedrande inslag. På grund av att S.N. inte ska ha varit fysiskt närvarande men uppmanat målsägande att penetrera sitt underliv (åtalspunkt 5.3) och anus (åtalspunkt 5.4) rubriceras brottet som sexuellt övergrepp mot barn och inte våldtäkt mot barn.

Hovrätten skriver att rubriceringen för åtalspunkt 5.5 sker i och med att de sexuella handlingarna inte har varit förenade med smärta eller annan kroppsskada och att handlingarna inte heller ska ha varit förenade med annars förnedrande inslag. Hovrätten skriver att det inte finns skäl att ifrågasätta målsägande om att hot har förekommit, men att hoten som framförs, som inneburit att S.N. hotat målsägandens mamma via telefon, inte går att styrka.

Hovrättens domslut

I domslutet från hovrätten framgår det att de rubricerar brottet som grovt sexuellt övergrepp mot barn istället för våldtäkt mot barn. Påföljden sänks från fem år i fängelse till fyra för, även påföljden om skadestånd reduceras till 150 000 kronor.

Högsta Domstolens domskäl

Högsta domstolen inleder sitt domskäl genom att redogöra för bestämmelserna av sexuellt övergrepp mot barn och för våldtäkt mot barn och hänvisar bland annat till reformen från 2005. Detta följs av en redogörelse av dels begreppet jämförbara med samlag men även domstolens praxis och tidigare domstolsbeslut.

Angående punkt 5.3 dömer Högsta Domstolen att det rör sig om ett kortvarigt händelseförlopp såväl som att det inte anses ha förekommit ytterligare förnedring vid den sexuella handlingen utöver övergreppet i sig. Inga kroppsskador ska ha inträffat när målsägande penetrerat sig själv. Högsta Domstolen dömer att det förekom en grov art av kränkande handlingar mot den målsägande eftersom att S.N. sparat och filmat chattkonversationen och utan att målsägande varit medvetande om detta. Vid bedömning av ovannämnd information dömer domstolen att gärningen inte är jämförbar med samlag. Högsta Domstolen fastställer därmed hovrättens dom och rubricerar handlingen som grovt sexuellt övergrepp mot barn istället för våldtäkt mot barn.

Angående åtalspunkt 5.4 dömer Högsta Domstolen att det rör sig om ett längre händelseförlopp som innebar tjugo minuter av chattkonversation samt att målsägande ska ha genomfört penetration på sig själv under nästan en hel minut. Högsta Domstolen bedömer att anal penetration dessutom var av en mer förnedrande karaktär. Vid bedömning av ovannämnd information dömer domstolen att trots att gärningen är av försvårande art är den utförd av målsägande på sig själv där inga kroppsliga skador ska ha identifierats och kan därför inte vara jämförlig med samlag. Högsta Domstolen rubricerar handlingen som grovt sexuellt övergrepp mot barn istället för våldtäkt. Angående åtalspunkt 5.5 gör Högsta Domstolen bedömningen att det inte förekommer handlingar i förnedrande inslag i deras chattkonversation samt att man har kunnat utesluta att fysisk skada ska ha inträffat gentemot målsägande ifall gärningen skulle fullbordats. Med information från tidigare åtalspunkter rubricerar Högsta Domstolen åtalspunkt 5.5 som försök till grovt sexuellt övergrepp mot barn.

Högsta Domstolens domslut

Högsta Domstolen fastställer hovrättens dom.

6.4.1 Rättsfallsstudie av Fall 4

Tingsrättens argument i Fall 4 är att händelsen för åtalspunkt 5.3 är kortvarig, då händelseförloppet endast inneburit 40 sekunder av penetration. Händelsen för åtalspunkt 5.4 dömer tingsrätten som längre då händelseförloppet utspelar sig över 20 minuter totalt, med nästan en hel minut av penetration. Tingsrätten dömer även denna handling som jämförbar med samlag. Domstolen argumenterar att även om gärningspersonen inte befunnit sig i rummet har gärningen skett i realtid och den åtalade ska ha varit delaktig i sådan grad i form av sexuella kränkande kommentarer och video och bild dokumentering att åtalspunkter 5.3 och 5.4 bedöms som jämförbara med samlag. Det är värt att nämna att ett argument som lyfts av tingsrätten under samtliga punkter är att kroppslig skada inte har förekommit på målsägande.

Till skillnad från tingsrätten argumenterar hovrätten att händelseförloppen för båda åtalspunkter 5.3 och 5.4 är relativt kortvariga gällande tiden som penetration sker. Hovrätten dömer dessutom inte åtalspunkterna 5.3 och 5.4 som handlingar jämförbara med samlag. I hovrättens argument

för rubriceringen av våldtäkt mot barn till sexuella övergrepp mot barn redogör dem att rubriceringen sker på grund av att den sexuella handlingen inte varit förenad med smärta eller annan skada såväl som att gärningspersonen inte varit fysiskt närvarande.

Hovrättens argument kan ifrågasättas eftersom domstolen inte tar hänsyn till det faktum att rubriceringen våldtäkt mot barn även tillämpas när barnet genomför samlaget alternativt den sexuella handlingen på sig själv eller med någon annan (BrB 6:4 s. 1). Utöver detta är det även problematiskt på grund av Brottsbalkens lagändring 2018 som tydliggjorde att "övergrepp som sker utan kroppslig beröring från gärningsmannens sida", som till exempel övergrepp som sker på nätet, omfattas av rubriceringen våldtäkt mot barn, oberoende av förövarens fysiska närvaro (BrB 6:4 s. 1-2). Hovrättens beslut om att handlingarna inte kunde anses vara jämförliga med samlag är ytterligare diskutabelt. Begreppet "jämförbar med samlag" innebär att ett föremål förs in oralt, vaginalt eller analt, en handling som skedde under brottets gång. Trots detta dömer domstolen inte efter lagstiftningens definition av en denna handling, utan efter en lindrigare sådan.

Argumentet för rubriceringen av åtalpunkt 5.5 redogörs av domstolen genom att de bedömer att det inte fanns risk för en fullbordan för brottet och om fullbordan av brottet skulle inträffa hade inte skadan varit omfattande för målsägande. Däremot går inte hovrätten in på hur de drar den slutsatsen, eftersom att de tillfällen som skedde efter åtalpunkt 5.5 fullbordats.

Högsta domstolen uppmärksammade främst det längre händelseförloppet rörande åtalpunkt 5.4 inte anses förekommit ytterligare förnedring vid den sexuella handlingen utöver övergreppet i sig. Inga kroppsskador ska ha inträffa när målsägande penetrerat sig själv vid varken åtalpunkt 5.3 eller 5.4. Värt att nämna är att ett ytterligare argument som domstolen utvecklar är detta om händelseförloppens varaktighet, som de även dömer liksom både tingsrätten och hovrätten handlar om ett kortvarigt händelseförlopp på samtliga åtalpunkter.

Vid åtalpunkt 5.5 diskuteras rubriceringen av försök på våldtäkt mot barn till försök på sexuellt övergrepp mot barn med argumentet att det inte förekommer kränkningar av grövre art. Högsta Domstolen argumenterar även att kroppslig skada inte hade kunnat inträffa om brottet

fullbordats, vilket en kan tolka som ett tveksamt argument. En kan anta att de utgår ifrån de andra åtalpunkternas art när de gör denna bedömning, men trots det är det enligt en tolkning kan vara farligt att enbart anta att det inte skulle kunna förekomma kroppslig skada. Exempelvis, det ifrågasätts inte om målsägande har haft långa naglar och rivit sig i underlivet eller om hon har haft smuts på fingrarna och därmed orsakat svamp eller annan hälsofara. Detta är inget domstolarna nämner i sina bedömningar och det är av stor betydelse att de inte tar sådana faktorer i beaktande när de förmedlar sina argument för domslutet.

7. Resultat och avslutande analys

I detta avsnitt kommer det att återkopplas till studiens forskningsfrågor och analysera det resultat som arbetats fram genom rättsfallsstudien. Delvis kommer olika argument analyseras som domstolen har valt att framföra i sina domskäl och hur studien kan återkoppla och förklara domstolarnas argument utifrån studiens teoretiska utgångspunkter i neutraliseringsteorin.

7.1 Analys av teoretiska utgångspunkter

För att kunna besvara studiens frågeställningar och uppfylla syftet med undersökningen används argumenten som framförs i metoden för att utveckla de kopplingar som kan observeras mellan de olika argumenten och neutraliseringsteorin.

7.1.1 Fall 1

Ett argument framfört av hovrätten är att den sexuella handlingen inte kan bedömas som jämförlig med samlag och en tolkning är att hovrätten neutraliserar handlingen på vilket lagen är formulerad och sammankopplas till neutraliseringsteorins *förnekande av ansvar* (McLaughlin & Muncie 2013:251). Ett argument som framförs av hovrätten är att det inte finns tillräckliga bevis för att den åtalade ska ha fört in sina fingrar i målsägandens slida vilket kan sammankopplas till neutraliseringsteorins *förnekande av skada*, där skadan som orsakats av brottet neutraliseras (McLaughlin & Muncie 2013:251-252). I detta rättsfall kan neutraliseringstekniken *förnekande av offer* anknytas genom att domstolen argumenterar att målsägande är i en svår situation

eftersom att hon är nio år samt den åtalades roll i målsägandens liv (McLaughlin & Muncie 2013:252-253).

Ännu en anknytning till teorin är genom neutraliseringstekniken *fördömande av de fördömande* eftersom domstolen nämner målsägandens mormor (McLaughlin & Muncie 2013:252-253). En tolkning av detta är att domstolen menar på att målsägandens mormor bär ett visst ansvar i att brottet har skett (ibid). Avslutande neutraliseringsteknik är *lojalitet till högre makter* som kan sammankopplas till domstolens argument gällande målsägandens och åtalades ord mot ord (ibid). Det kan argumenteras att ett nio-årigt barn inte skulle ljuga om denna handlingen och därför kan detta tolkas som ett långdraget argument från domstolens sida.

7.1.2 Fall 2

Domstolen uppmärksammar problematik gällande omöjligheten att bekräfta målsägandens ålder, vilket slutligen förmildrar brottsrubriceringen och påföljden av brottet. Med andra ord neutraliseras brottet, trots att domaren har tolkningsutrymme kring individuella situationer och att det framkommer ett flertal gånger att den åtalade ska ha vetat om målsägandens unga ålder (Sveriges Domstolar 2021). Detta kan sammankopplas med neutraliseringsteorins *förnekandet av ansvar* och *vädjan till högre lojalitet* genom att domstolen avsäger sig ansvaret angående målsägandens ålder och inte väljer att använda sig av den tolkningsmöjlighet som finns (McLaughlin & Muncie 2013:251, 252-253). Ett argument från hovrätten redogör för att det inte går att säkerställa om den åtalade vidrört målsägandens underliv med sitt könsorgan, utan att det endast kan konstateras att han ska ha varit åtminstone en centimeter ifrån genom bildbevis. Detta argument går att sammankoppla till neutraliseringsteorins *förnekande av skada* (McLaughlin & Muncie 2013:251-252). En anknytning till *förnekande av offer* kan associeras med det argument som används vid osäkerheten av målsägandens ålder vid händelsen, eftersom domstolen ändå beräknade att målsägande varit tre år gammal (McLaughlin & Muncie 2013:252-253). De tar alltså från målsägandens status som barnoffer.

I domstolens handläggning framgår det att målsägande befunnit sig i sitt hem samt att gärningspersonen inte varit närvarande i fysisk form. En tolkning av detta argument är då att målsägande i skydd av sitt hem haft makt nog att inte känna sig tvingad för brottet och kan

sammankopplas till teorin genom *fördömande av de fördömande* (McLaughlin & Muncie 2013:252-253).

7.1.3 Fall 3

I rättsfallet framgår det ett argument från domstolen rörande var gränsen går för samlag där en tolkning av både gärningen och lagen framförs. En tolkning rörande detta argument är att domaren inte bör bestämma vad gränsen går från rättsfall till rättsfall eftersom att det lämnar utrymme för att en annan domare kan tolka det annorlunda. Detta kan anknytas till neutraliseringsteorin gällande *förnekandet av ansvar* på så sätt att det är lagen som bär ansvaret och inte den institution som tolkar den (McLaughlin & Muncie 2013:251). Dessutom nämner inte domstolen varför offrets ålder inte påverkar brottsrubriceringen, alltså varför den åtalade inte döms för våldtäkt mot barn när barnet är under 15 år. Därför är det värt att återigen betona det faktum att barn under 15 inte kan samtycka till samlag och att frivillighet argumentet inte är styrkt av något argument om hur hennes ålder ger henne möjligheten att samtycka eller frivilligt delta enligt lagen. Handlingen är jämförbar med samlag då det är en oral penetration som skett bortom rimligt tvivel. Detta kan därmed kritiseras eftersom att sexuellt övergrepp är en sexuell handling som inte innebär penetration. Ett av tingsrättens argument till domslutet är att den åtalade själv gick till polisen, vilket kan kopplas till neutraliseringsteorins *förnekande av skada* då handlingen ska ha genomförts frivilligt (McLaughlin & Muncie 2013:251-252). Även *förnekande av offer* används här eftersom att det argumenteras ha varit en frivillig handling från målsägande (McLaughlin & Muncie 2013:252-253). En tolkning kan vara hur domstolen uppmärksammar att den åtalade *lät* målsägande utföra handlingen, som om gärningspersonen var offret istället för målsägande (ibid).

Tingsrätten i detta fall redogör inte ingående för kränkningen av den sexuella handlingen mot målsägande. De nämner att hon ska ha gett en trovärdig historia men inte något om henne som ett offer. Argumentet att den åtalade lät den 14-åriga flickan genomföra ett oralt samlag tyder på att det ska ha funnits en frivillighet från målsägandens håll och detta går att anknyta till neutraliseringsteorin. Eftersom att det inte framgår att den målsägande varit tvingad till att utföra det orala samlaget neutraliserar tingsrätten brottet. På grund av att målsägande även har konstaterat att hon frivilligt kom hem till honom kan domstolen anse att hon bär eget ansvar för

sina handlingar. Detta kan vara ett exempel på neutraliseringsteorins *förnekande av offer* (McLaughlin & Muncie 2013:252-253). Argumentet gällande att målsägande haft både en frivillighet i att gå hem till den åtalade såväl som i genomförandet av den sexuella handlingen kan det sammankopplas till *fördömmande av de fördömmande* (ibid). Denna tolkning kan göras eftersom att argumentet uppfattas som att målsägande har haft ett eget ansvar för brottets fullbordan samt att det påstås att hon varit i en form av maktposition i framförandet genom att den åtalade *lät* målsägande genomföra den sexuella handlingen. Den avslutande tekniken som kan sammankopplas är *lojalitet till högre makter* eftersom det är lagen som tillämpas av domaren (ibid). Detta innebär att domaren kan beskylla domslutsargumenten på brist av fullkomlig fri vilja.

7.1.4 Fall 4

Tingsrätten i detta fall argumenterar att vid samtliga sexuella handlingar ska inte hot förekommit och detta argument kan sammankopplas till neutraliseringsteorin eftersom en kan tolka att tingsrätten menar att det inte ska ha funnits en rädsla för den åtalade från målsägandens sida, vilket resulterar i *förnekande av skada* (McLaughlin & Muncie 2013:251-252). Däremot dömer tingsrätten den åtalade för våldtäkt mot barn i åtalpunkt 5.3 och sexuellt övergrepp mot barn i åtalpunkt 5.4 samt försök till sexuellt övergrepp mot barn i åtalpunkt 5.5, där de argumenterar för att målsägande endast är 11 år och att kränkningen ska ha varit av grov art på grund av både video- och bilddokumentering. En tolkning av domstolens argument gällande målsägandens ålder är neutraliseringstekniken *förnekande av ansvar*, eftersom att lagen är formulerad på ett visst sätt och kan enbart tillämpas vid specifika åldrar (McLaughlin & Muncie 2013:251).

Hovrätten argumenterar att den sexuella handlingen inte har orsakat offret någon fysisk skada och kan kopplas till neutraliseringsteorin *förnekande av skada* (McLaughlin & Muncie 2013:251-252). Ytterligare ett argument som går att sammankoppla till neutraliseringsteorin och neutraliseringen av skadan är hur hovrätten argumenterar att den åtalade inte varit fysiskt närvarande och därav ska inte kränkningen varit av försvårande art. Den åtalade ska ha varit närvarande i realtid via sms och Snapchat men inte via live-kommunikation och därför anses *förnekande av offer* kunna kopplas till argumentet (McLaughlin & Muncie 2013:252-253).

Hovrätten nämner att målsägande fått genomlida mycket förnedrande och kränkande sexuella handlingar men då handlingen utfördes av målsägande själv, inget hot uppstod vid händelsen och ingen fysisk närvaro av den åtalade fanns, rubriceras brottet som sexuellt övergrepp mot barn istället för våldtäkt mot barn.

Även Högsta Domstolen anmärker på tiden som händelseförloppet utspelade sig under och använder det argumentet för att reducera allvaret av brottet och den skada det gjort på offret. En tolkning av denna argumentation går att sammankoppla till neutraliseringsteorins *förnekande av skada* (McLaughlin & Muncie 2013:251-252). Även *förnekande av offer* används här eftersom domstolen förnekar att det finns ett offer i relation till brottet som begåtts (McLaughlin & Muncie 2013:252-253). Genom att argumentera att det inte förekom hot vid tidpunkten då gärningarna genomfördes menar domstolen att målsägande genomfört dessa handlingar frivilligt. Detta kopplas till *fördömmande av de fördömmande* då brottet har skett hemma hos målsägande där andra vuxna kunnat observera att något varit fel eller övervakat målsägandes uppkoppling online (ibid). *Lojalitet till högre makter* framkommer också eftersom att hotet mot den åtalade är en tolkning som domaren gör och att en annan domare hade kunnat tolka situationen och lagen annorlunda (ibid).

7.1 5 Anknytning till innehållsanalys och kodning

Med hjälp av en innehållsanalys och kodning av de olika argumenten som domstolen använder i fall där åtal för våldtäkt mot barn istället döms för sexuellt övergrepp mot barn framkommer resultat som ger en mer övergripande blick av vilka argument används som mest. Kodningsscheman visade på att domstolen tillämpade en lindrigare brottsrubricering än den som åtalet framförde i sex av de nio olika åtal som framläggs i de fyra rättsfallen. Av dessa sex domslut användes offrets ålder som argument i ett domslut och avsaknad av samlag eller handling jämförlig med samlag användes i fem stycken. Avsaknad av förövarens fysiska närvaro användes i tre av dem och brist på bevis användes i fyra stycken. Offrets ansvar för brottet var oftast inte ett tydligt argument varken för eller emot en lindrigare brottsrubricering, utan diskuteras mer ytligt genom rättsfallen. Varaktighet, eller mer specifikt händelseförloppens kortvarighet, användes som argument i ett domslut, medan avsaknad av fysisk skada användes i tre stycken.

7.1.6 Anknytning till bakgrund och tidigare forskning

Ett samband kan observeras gällande statistiken som presenteras i bakgrunden, där antal anmälningar av brott ökade med lagändringar som förtydligade eller skärpte lagen kring olika brottskategorier. Med tid och utökad kunskap om vad lagen innebär för både offer och förövare kan denna studie styrka teorin att ytterligare lagändringar kan öka brottsanmälningar ännu mer, och därmed leda till en utvecklad förståelse och förbättrad rättstillämpning i domstolen.

Det går att dra en parallell till studien skriven av Köld eftersom även denna uppsats har analyserat domstolens resonemang och kommit fram till att det är svårt att följa den överenskommelse som domstolen bedömer som giltig i relation till brott (Köld 2014). Exempelvis är det svårt att avgöra om något är frivilligt då det även finns resonemang som en del av domstolarna inte går in på. Ett exempel på detta är fall 3 där den åtalade *lät* målsägande genomföra en oral handling och eventuellt onanerat åt den åtalade. Med termen "lät" framgår det en viss frivillighet från målsägandens sida, men domstolen utvecklar inte vidare gällande möjligheten att handlingen var motvillig från målsägandens sida (Curovic 2016). Denna studien har även kommit fram till att det inte är fullt så tydligt hur domstolen använder sig av lagstiftningen, ett resultat som stärks av den tidigare forskning som använts (Curovic 2016). Rättsfallen visar vilka lagrum som berörs samt vilka andra rättsfall de har handlat efter, men någon vidare utveckling förekommer inte, vilket gör det problematiskt för denna studie att analysera djupare (Curovic 2016).

8. Slutsats

Studien har nu nått sitt sista avsnitt där studiens frågeställningar och syfte kommer att besvaras.

På grund av den forskning och analys som har genomfört i denna studie kan nu frågeställningen nedanför besvaras:

- ***Hur argumenterar domstolen kring rubriceringen sexuella övergrepp mot barn istället för våldtäkt mot barn?***

Domstolen argumenterar med hjälp av variabler såsom offrets ålder, avsaknad av samlag eller handling jämförlig med samlag, avsaknad av fysisk närvaro av förövaren vid brottets tillfälle, avsaknad av bevis, offrets ansvar för brottet, gärningens varaktighet, avsaknad av fysisk skada.

Kodningsscheman styrker analysen i viss mån. De visar på att sex av nio åtal i de fyra rättsfall resulterade i ett lindrigare domslut än vad åtalet begärde. Avsaknad av samlag, avsaknad av förövarens närvaro, avsaknad av bevis och avsaknad av skada var de argument som främst användes i dessa fall. Kodningen används för att visa olika argument som används av domstolen i rättsfall som berör barn utsatta för våldtäkt och sexuellt övergrepp. Med hjälp av koderna kan vissa argument anses mer vanligt förekommande än andra, vilket visar på vilka neutraliseringstekniker som används oftast i dessa rättsfall.

Alla fem neutraliseringsteknikerna kan observeras i de fyra rättsfallen som studien behandlar, och kan även kopplas till de olika argumenten som kodas i innehållsanalysen. Exempelvis föreligger ett samband mellan neutraliseringstekniken *förnekande av ansvar* och argumentet att en osäkerhet kring åldern av offret innebär att brottet inte specifikt kan framföras som ett brott mot barn, trots bevis på att förövaren var medveten om offrets unga ålder vid brottets tillfälle (RH 2012:86). Med hänsyn till detta styrks neutraliseringsteorin som relevant och tillämpbar i relation till undersökningens frågeställning, syfte, metod och material, trots att teorin berör domstolens neutralisering av brott istället för den åtalades.

Som förstått med hjälp av tidigare forskning finns det svagheter i hur domstolen tillämpar lagen, för fram sina argument och bedömer gränser för brottsrubriceringar (Köld 2014; Curovic 2016). Argumenten framförs delvis på grund av lagtextens formulering av de brottsrubriceringar som behandlas, och eftersom domstolens argument grundar sig i dess tolkning av lagen så som den lyder vid rättsfallets tillfälle, kan brott som först rubriceras som våldtäkt mot barn lättare rubriceras som sexuellt övergrepp mot barn om lagen inte är tillräckligt anpassad eller specifik. Med andra ord kan en vagt formulerad lag möjliggöra en allt för bred tolkning från domstolen för att kunna resultera i ett individuellt anpassat domslut.

Problem kring rättstillämpningen som studien har stött på inom vad lagen säger inkluderar följande citat från Brottsbalken:

“Frågan om ett barn kan tvingas, och vilken betydelse det i så fall ska ha att ett äldre eller mer moget barn säger sig delta frivilligt, har föranlett svårigheter i rättstillämpningen. Genom införandet av en bestämmelse om våldtäkt mot barn har dessa problem undanröjts. Syftet har varit att klargöra att barn inte kan samtycka till sexuella handlingar” (BrB 6:4 s. 1).

För att åtgärda detta problem kan svenska rättssystemet utveckla formuleringen av lagstiftningen för att tydliggöra åldersgränser och vad som ska tillämpas för dessa, och därmed förbättra rättstillämpningen i fall där barn utsätts för sexualbrott. Genom att utveckla rättstillämpningen ytterligare kan rubriceringen våldtäkt mot barn omfatta fler sexuella handlingar och skydda barn under femton år till större grad. Rubriceringen kan då appliceras vid fler fall av sexualbrott mot barn och ge barnoffer ett starkare skydd i domstolen. Om kunskap gällande barns rättigheter och statens roll i upprättelse för brottsutsatta barn utvecklades och ökade, hade fler individer möjligtvis kritiserat rättstillämpningen och bidragit till ett förbättrat ansvarstagande av domstolen.

9. Avslutande reflektion

Avslutningsvis sker en sammanfattande reflektion över arbetet som utförts genom studien. Samtliga brister och exempel på förbättringar som berör både kommande studier men också lagar redogörs för.

Denna studies syfte ligger i att få en förståelse för domstolens argumentation när brottsrubriceringen våldtäkt mot barn ogillas och sexuellt övergrepp mot barn faller som dom istället. Med hjälp av denna studie hoppas vi som studiens forskare att kunna bidra till att öppna upp för en debatt gällande arbetet kring upprättelse och skydd för barn som brottsoffer. Vi har därför framfört aktuella frågeställningar, relevant bakgrundsinformation och forskning, samt signifikant material i form av rättsfall. Trots att vi har kunnat besvara vår frågeställning och nå

en slutsats så är det huvudsakliga även att problematisera och reflektera över vårt arbete för att få en överblick av gynnsamma aspekter såväl som brister och möjliga och alternativa förbättringar.

Under uppsatsens gång har vi inhämtat ett begränsat antal domslut. Detta beror dels på att rättsfall som involverar barnoffer sällan publiceras offentligt, men även på att våra avgränsningar begränsade årtalen, brottsrubriceringarna och åldern på offrena avsevärt. Eftersom vi även har ett krav på ett begränsat antal ord för uppsatsen, vill vi inte utgå från för många eller för breda variabler. Däremot hade vi kunnat välja alternativa lagändringar att undersöka samt andra brottsrubriceringar som framkommer i fler antal rättsfall för att få en större mängd material att analysera. Fler resurser innebär en ökad reliabilitet, vilket kan i grund och botten leda till starkare argument. Vi vill även passa på att påpeka att vi inte var bekanta med sökningsbasen vid Sveriges Domstolar.

Som nämnt ovan gjorde vi avgränsningar med ett flertal variabler vilket resulterade i en limiterad mängd material, och det finns fler publicerade rättsfall som behandlar studiens utvalda åldrar av offer samt våra utvalda brottskategorier men att årtalen inte var relevanta för studien. Ytterligare brist finner vi i att studiens tidigare forskning mestadels är begränsad till studentarbeten. Detta valde vi att göra för att nästintill ingen officiell eller vetenskaplig forskning har publicerats som berör vårt ämnesområde, då på grund av hur nyligen Barnkonventionen infördes som lag såväl som att andra lagstiftningar som berör barns rättigheter såsom lagen sexuellmyndighetsålder inte heller ger oss några vetenskapliga forskningar eller rapporter. Genom studentarbetena fann vi relevant information och resultat som bidrog till våra val av frågeställningar och syfte. Därmed argumenterar vi för att denna form av tidigare forskning är tillämpbar för denna studie.

Utöver bristerna har vi även reflekterat över positiva aspekter av vårt arbete. Vi har upplevt frekvent och givande kommunikation oss emellan, och effektivt anpassat oss efter problem som har uppstått under arbetets gång. På grund av att vi inte fick möjlighet att utföra intervjuer som ingick i studiens preliminära uppsatsplan, fick vi snabbt utveckla nya idéer, justera metodval och söka upp mer relevanta referenser. Vi prioriterade därmed att upprätthålla ett schema med regelbundna möten med både handledare och Studieverkstaden.

Efter att ha reflekterat över arbetet vill vi slutligen presentera framtida forskning som kan bygga på denna undersökning. Som nämnt tidigare menar vi på att rättstillämpningen i sexualbrott mot barn är ett pågående och väsentligt område att undersöka. (Granström & Mannelqvist 2016:127). Därför hade det varit intressant att följa den utveckling som sker i rättstillämpningen i sexualbrott mot barn och återuppta undersökningen när fler lagar intemplementeras i det Svenska lagsystemet och ytterligare studier som granskar detta område av brottsrubricering.

Ett lämpligt sätt att följa denna utveckling är med hjälp av statliga undersökningar, förslag och beslut. Den senaste statliga offentliga utredningen vad gäller sexualbrott, SOU 2021:43, påbörjades under 2020 och lämnades in till regeringen 2021. Utredningen diskuterar behovet av ett förstärkt skydd mot sexuella kränkningar och tar delvis upp sexualbrott mot barn. Förutom förslag att höja minimistraffet för de olika brotten rekommenderas det även att ansvarsfrihet vid sexuella övergrepp mot barn bara bör tillämpas i de fall som anses vara mindre grova (Riksdagen 2021:295-296, 300, 301). Ytterligare förslag som presenteras är att närvaro av förövaren i realtid inte ska krävas för ansvarighet för brottet (Riksdagen 2021:21).

Undersökningen uppmanar regeringen att tillföra begreppet "förmå" i lagtexten för att inkludera fall där förövaren har påverkat offret att genomföra en handling, alltså det finns ett samband mellan förövarens agerande och offrets sexuella handling (Riksdagen 2021:22). Även att förövaren på ett otillbörligt sätt förmått offret att utföra en sexuell handling ska innebära straffansvar (ibid). Det föreslås också ett krav på att detta agerande och påverkan resulterar i att offret behöver "företa eller tåla", alltså utstå, den sexuella handlingen (ibid).

Slutligen vill vi konstatera att undersökningen har varit givande och lärorik. Vi kommer fortsätta hålla oss informerade om utvecklingarna som sker inom vårt utvalda ämnesområde. Vi hoppas på att barns rättigheter och tillämpningen av dessa i sexualbrottsfall mot barn förbättras med tiden och resulterar i ett starkare skydd av och underrättelse för barn som brottsoffer.

Referenser

Brottsförebyggande rådet (2020). *Anmälda och upklarade våldtäkter i Europa Svårigheter vid internationella jämförelser* (Rapport 2020:2). Brottsförebyggande rådet: Stockholm. [https://bra.se/download/18.7d27ebd916ea64de5306c556/1601388382121/2020_2_Anmalda_och_upklarade_valdtakter_i_Europa.pdf#__utma=1.1812166141.1653045632.1653045632.1653045632.1&__utmb=1.8.10.1653045632&__utmc=1&__utmz=1.1653045632.1.1.utmcsr=google%7Cutmccn=\(organic\)%7Cutmcmd=organic%7Cutmctr=\(not%20provided\)&__utmv=-&__utmk=111673220](https://bra.se/download/18.7d27ebd916ea64de5306c556/1601388382121/2020_2_Anmalda_och_upklarade_valdtakter_i_Europa.pdf#__utma=1.1812166141.1653045632.1653045632.1653045632.1&__utmb=1.8.10.1653045632&__utmc=1&__utmz=1.1653045632.1.1.utmcsr=google%7Cutmccn=(organic)%7Cutmcmd=organic%7Cutmctr=(not%20provided)&__utmv=-&__utmk=111673220)

Brottsoffermyndigheten (u.å.). *Om lagen*. <https://www.frivilligtsex.se/om-lagen/> [Senast öppnat 13 Juli 2022]

Bryman, A. (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Upplaga: 3. Stockholm: Liber AB

Curovic, T. (2016). *När en våldtäkt mot ett barn är mindre allvarlig. En studie om gränsdragningen mellan rubriceringarna våldtäkt mot barn och sexuellt utnyttjande av barn*. Kandidatuppsats, Juridiska Fakulteten. Lund: Lunds Universitet.

<https://lup.lub.lu.se/luur/download?func=downloadFile&recordOId=8897025&fileOId=8900536&fbclid=IwAR1I1e1bAzEDOhKU1Wem9QKlCYB9iArjm0IkM3fmtrbjy6X04YWcRskgP3A>

Denscombe, M. (2018). *Forskningshandboken: För småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Upplaga 4. Lund: Studentlitteratur AB

Eurostat (2021). *Recorded Offences by Offence Category: Police Data 2013*. <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do> [Senast öppnat: 19 maj 2022]

Eurostat (2021). *Recorded Offences by Offence Category: Police Data 2014*. <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do> [Senast öppnat: 19 maj 2022]

Granström, G. & Mannelqvist, R. (2016). *Brottsoffer: Rättsliga perspektiv*. Lund: Studentlitteratur AB

Köld, M. (2014). *Våldtäkt eller sexuellt utnyttjande av barn - Rättstillämpningens tolkning av en mindre allvarlig gärning*. Kandidatuppsats, Juridiska Institutionen. Stockholm: Stockholms Universitet.

<https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:765065/FULLTEXT01.pdf?fbclid=IwAR1MhOeoYN5Ip-FPcPG1LaYRINQ7Ne8VtRyMLqVYNnAShukPrsnKPDk9BA>

McLaughlin, E. & Muncie, J. (2013). *Criminological perspectives: Essential Readings*. Third Edition. London: SAGE Publications

Newburn, T. (2017). *Criminology*. Third Edition. New York: Routledge

NJA 2021:76

Polismyndigheten (2022). *Brott mot barn - lagar och fakta*. <https://polisen.se/lagar-och-regler/lagar-och-fakta-om-brott/brott-mot-barn/> [Senast öppnat: 18 juli 2022]

Regeringen (2016). *Barnkonventionen blir svensk lag*. https://www.regeringen.se/49315c/contentassets/7bcd0fe8815345aeb2ff0d9678896e11/barnkonventionen-bli-svensk-lag-sou-2016_19.pdf [Senast öppnat: 19 maj 2022]

- Skriva som Statlig offentlig utredning (12.3 i Harvarddokumentet) eller som Myndighetsdokument (5.2.1 i Harvarddokumentet)?

Regeringen (2018). *Konvention om barnets rättigheter*. <https://www.regeringen.se/49d199/globalassets/regeringen/dokument/socialdepartementet/barnets-rattigheter/konventionen-om-barnets-rattigheter-svenska-2018.pdf> [Senast öppnat: 23 maj 2022]

- Skriva som Myndighetsdokument?

RH 2006:111

RH 2012:86

RH 2020:11

Regeringen (2022). *Lagrådsremiss En stärkt rättsprocess och en ökad lagföring*.
<https://www.regeringen.se/490544/contentassets/7ddad09392e6488ba436a38084de8a18/en-starkt-rattsprocess-och-en-okad-lagforing.pdf> [Senast öppnat 13 Juli 2022]

- Rapport (7.2 i Harvard) eller Proposition (12.4 i Harvard)

Riksdagen (2011). *Lagstiftningen om sex med barn under 15 år*.
https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/lagstiftningen-om-sex-med-barn-under-15-ar_GZ02Ju224 [Senast öppnat 23 maj 2022]

- Rapport (7.2 i Harvard) eller Proposition (12.4 i Harvard)?

Riksdagen (2021). *Ett förstärkt skydd mot sexuella kränkningar*.
https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/statens-offentliga-utredningar/ett-forstarkt-skydd-mot-sexuella-krankningar-_H9B343

[Senast öppnat: 23 maj 2022]

- Skriva som Statlig offentlig utredning (12.3 i Harvarddokumentet) eller som Myndighetsdokument (5.2.1 i Harvarddokumentet)?

SOU 2020:63

SOU 2021:43

Statistikmyndigheten (2022). *EU-Statistik*.
<https://www.scb.se/hitta-statistik/internationell-statistik/eu-statistik/> [Senast öppnat: 23 maj 2022]

Svensson, N. (2012). *En kvalitativ innehållsanalys kring hur den svenska staten använder sig av neutraliseringstekniker för att rättfärdiga en inhuman behandling av häktade individer*. Examensarbete, Kriminologiska Institutionen. Stockholm: Stockholms Universitet.

https://www.criminology.su.se/polopoly_fs/1.114853.1355488368!/menu/standard/file/2012c_Nathalie_Lihuvud_Svensson.pdf

Sveriges domstolar (u.å.). *Vägledande avgöranden*.
<https://rattsinfosok.domstol.se/lagrummet/index.jsp> [Senast öppnat: 23 maj 2022]

Sveriges domstolar (2021). *Roll, uppgift och skyldigheter*.
<https://www.domstol.se/om-sveriges-domstolar/namndeman---ett-fortroendeuppdrag/roll-uppgift-och-skyldigheter/> [Senast öppnat: 17 juli 2022]

Tavory, I. & Timmermans, S. (2014). *Abductive Analysis: Theorizing Qualitative Research*. USA: The University of Chicago Press

Träskman, P.O. & Wennberg, S. (2019). *Brottsbalken: En kommentar. Del I (1-12 kap.). Brotten mot person och förmögenhetsbrotten m.m.* Upplaga 9:1. Polen: Norstedts Juridik AB

Ungdomsmottagningen (u.å.). *Åldersgräns för sex?*
<https://www.umo.se/sex/forsta-gangen/aldersgrans-for-sex/#:~:text=Du%20kanske%20har%20h%C3%B6rt%20att,fr%C3%A5n%20att%20bli%20sexuellt%20utnyttjade.> [Senast öppnat: 23 maj 2022]

United Nations Children's Fund, (2022). *Barnkonventionen*.
<https://unicef.se/barnkonventionen/las-texten#hela-texten> [Senast öppnat: 23 maj 2022]

Bilagor

Bilaga 1

Kodningsmanual

Åtalspunkt

- Skriv in numret (0: Ingen specifik åtalspunkt behandlas)

Offrets ålder

- 1. Offrets ålder används som argument för lindrigare brottsrubricering
- 2. Offrets ålder används inte som argument för lindrigare brottsrubricering
- 3. Ej tillämpligt

Avsaknad av samlag eller handling jämförlig med samlag

- 1. Avsaknad av samlag används för lindrigare brottsrubricering
- 2. Avsaknad av samlag används inte för lindrigare brottsrubricering
- 3. Ej tillämpligt

Avsaknad av fysisk närvaro av förövaren vid brottets tillfälle

- 1: Avsaknad av förövarens närvaro används för lindrigare brottsrubricering
- 2: Avsaknad av förövarens närvaro används inte för lindrigare brottsrubricering
- 3. Ej tillämpligt

Avsaknad av bevis

- 1. Avsaknad av bevis används för lindrigare brottsrubricering
- 2. Avsaknad av bevis används inte för lindrigare brottsrubricering
- 3. Ej tillämpligt

Offrets ansvar för brottet

- 1. Offrets ansvarighet för handlingen används för lindrigare brottsrubricering
- 2. Offrets ansvarighet för handlingen används inte för lindrigare brottsrubricering
- 3. Ej tillämpligt

Gärningens varaktighet

- 1. Kortvarighet av gärningen används för lindrigare brottsrubricering
- 2. Kortvarighet av gärningen används inte för lindrigare brottsrubricering
- 3. Ej tillämpligt

Avsaknad av fysisk skada

- 1. Avsaknad av fysisk skada används för lindrigare brottsrubricering
- 2. Avsaknad av fysisk skada används inte för lindrigare brottsrubricering
- 3. Ej tillämpligt

Domslut

- 1. Lindrigare brottsrubricering tillämpas
- 2. Lindrigare brottsrubricering tillämpas inte

Bilaga 2

Kodningsschema för Rättsfall 1

Fall nummer	Åtalspunkt	Årtal				Offrets ålder	Avsaknad av samlag eller jämförlig handling	Avsaknad av närvaro av förövaren	Avsaknad av bevis	Offrets ansvar	Gärningens varaktighet	Avsaknad av skada	Domslut
1	0	2	0	0	6	2	1	3	1	3	2	3	1
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14

Bilaga 3

Kodningsschema för Rättsfall 2, Åtalspunkt 2

Fall nummer	Åtalspunkt	Årtal				Offrets ålder	Avsaknad av samlag eller jämförlig handling	Avsaknad av närvaro av förövaren	Avsaknad av bevis	Offrets ansvar	Gärningens varaktighet	Avsaknad av skada	Domslut
		2	0	1	2								
2	2	2	0	1	2	2	3	3	3	3	3	3	2
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14

Bilaga 4

Kodningsschema för Rättsfall 2, Åtalspunkt 3

Fall nummer	Åtalspunkt	Årtal				Offrets ålder	Avsaknad av samlag eller jämförlig handling	Avsaknad av närvaro av förövaren	Avsaknad av bevis	Offrets ansvar	Gärningens varaktighet	Avsaknad av skada	Domslut
		2	0	1	2								
2	3	2	0	1	2	2	3	3	2	3	3	3	2
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14

Bilaga 5

Kodningsschema för Rättsfall 2, Åtalspunkt 4

Fall nummer	Åtalspunkt	Årtal				Offrets ålder	Avsaknad av samlag eller jämförlig handling	Närvaro av förövaren	Avsaknad av bevis	Offrets ansvar	Gärningens varaktighet	Avsaknad av skada	Domslut
		2	0	1	2								
2	4	2	0	1	2	1	3	3	1	2	3	3	1
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14

Bilaga 6

Kodningsschema för Rättsfall 2, Åtalspunkt 5

Fall nummer	Åtalspunkt	Årtal				Offrets ålder	Avsaknad av samlag eller jämförlig handling	Avsaknad av närvaro av förövaren	Avsaknad av bevis	Offrets ansvar	Gärningens varaktighet	Avsaknad av skada	Domslut
		2	0	1	2								
2	5	2	0	1	2	2	2	3	1	3	2	3	2
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14

Bilaga 7

Kodningsschema för Rättsfall 3

Fall nummer	Åtalspunkt	Årtal				Offrets ålder	Avsaknad av samlag eller jämförlig handling	Avsaknad av närvaro av förövaren	Avsaknad av bevis	Offrets ansvar	Gärningens varaktighet	Avsaknad av skada	Domslut
		2	0	2	0								
3	0	2	0	2	0	2	1	3	1	3	2	3	1
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14

Bilaga 8

Kodningsschema för Rättsfall 4, Åtalspunkt 5.3

Fall nummer	Åtalspunkt	Årtal				Offrets ålder	Avsaknad av samlag eller jämförlig handling	Avsaknad av närvaro av förövaren	Avsaknad av bevis	Offrets ansvar	Gärningens varaktighet	Avsaknad av skada	Domslut
		2	0	2	1								
4	5.3	2	0	2	1	2	1	1	3	3	1	1	1
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14

Bilaga 9

Kodningsschema för Rättsfall 4, Åtalspunkt 5.4

Fall nummer	Åtalspunkt	Årtal				Offrets ålder	Avsaknad av samlag eller jämförlig handling	Avsaknad av närvaro av förövaren	Avsaknad av bevis	Offrets ansvar	Gärningens varaktighet	Avsaknad av skada	Domslut
4	5.4	2	0	2	1	2	1	1	3	3	2	1	1
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14

Bilaga 10

Kodningsschema för Rättsfall 4, Åtalspunkt 5.5

Fall nummer	Åtalspunkt	Årtal				Offrets ålder	Avsaknad av samlag eller jämförlig handling	Avsaknad av närvaro av förövaren	Avsaknad av bevis	Offrets ansvar	Gärningens varaktighet	Avsaknad av skada	Domslut
4	5.5	2	0	2	1	2	1	1	1	3	3	1	1
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14